

CRNA GORA
MINISTARSTVO FINANSIJA

**Izvještaj o realizaciji Akcionog plana Programa za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori 2024-2026.
(za 2024.godinu)**

Podgorica, jul 2025. godine

SADRŽAJ

I UVODNI REZIME.....	1
II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA	3
Ključna dostignuća u okviru operativnih ciljeva tokom 2024. godine	6
Operativni cilj 1 - Unapređenje poslovnog ambijenta kroz pojednostavljenje poreske administracije i smanjenje nameta	10
Operativni cilj 2 - Podrška fer preduzetništvu i tranziciji u formalnu ekonomiju	12
Operativni cilj 3. Transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta	16
Operativni cilj 4. Unapređenje elektronskih usluga javne uprave, institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta u smanjenju neformalne ekonomije	19
Operativni cilj 5. Smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije	21
III TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE	23
IV PREPORUKE ZA NAREDNU FAZU SPROVOĐENJA PROGRAMA	64
4.1. Opšte preporuke.....	64
4.2. Pojedinačne preporuke po OC	64

LISTA SKRAĆENICA

ARS	Anketa o radnoj snazi	MSP	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	SZP	Sud za prekršaje
BDP	Bruto domaći proizvod	MMF	Međunarodni monetarni fond	UIP	Uprava za inspekcijske poslove
CBCG	Centralna banka Crne Gore	Monstat	Uprava za statistiku CG	UNDP	Program za razvoj Ujedinjenih nacija
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj	MOR	Međunarodna organizacija rada	UPC	Uprava prihoda i carina
EIB	Evropska investiciona banka	MPNI	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	UPCG	Unija poslodavaca Crne Gore
EK	Evropska komisija	MPŠV	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	VGC	Vlada Crne Gore
EU	Evropska unija	MRSS	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	WBIF	Investicioni okvir za Zapadni Balkan
FSC	Savjet za upravljanje šumama koji obezbeđuje Sistem kontrole nadzornog landa u drvenoj industriji	MZ	Ministarstvo zdravlja	ZZCG	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
ICT	Informacione i komunikacione tehnologije	MJU	Ministarstvo javne uprave	ZUP	Zakon o upravnom postupku
IPA	Pretpristupni instrument	MO	Materijalno obezbjeđenje porodice	ZIN	Zakon o inspekcijskom nadzoru
IRF CG	Investiciono-razvojni fond Crne Gore	OC	Operativni cilj	ZOP	Zakon o prekršajima
IRMS	Integrirani sistem upravljanja prihodima	OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj		
JLS	Jedinica lokalne samouprave	PKCG	Privredna komora Crne Gore		
MER	Ministarstvo ekonomskog razvoja	PS	Privredni sud		
MTEORRS	Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	PU	Poreska uprava		
MPPUDI	Ministarsvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine	SB	Svjetska banka		
MF	Ministarstvo finansija	SDI	Strane direktne investicije		
MIMIC	Indikator višestrukih uzroka i postojanja rasta sive ekonomije (Multiple Indicator Multiple Causes)	SK	Savjet za konkurentnost		

I UVODNI REZIME

Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) je problem neformalne ekonomije prepoznala u nekoliko strateških dokumenata, ali ključan dokument u vezi sa rješavanjem ovog problema je Program za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori 2024-2026. godine i Akcioni plan za implementaciju Programa za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori za period 2024-2026. godine (u daljem tekstu: Program). Ovaj dokument donesen je na sjednici Vlade, održanoj 21. decembra 2023. godine. U skladu sa utvrđenom dinamikom monitoringa i izvještavanja ovog strateškog dokumenta Ministarstvo finansija (MF) je izradilo Izvještaj o implementaciji Programa za 2024. godinu (prva godina implementacije).

Izvještaj daje osvrt na efekte sprovođenja Programa u toku 2024. godine, sa fokusom na realizaciju indikatora uspjeha i indikatora učinka. Ovaj metodološki pristup primijenjen je imajući u vidu da je riječ o prvoj godini izvještavanja u kojoj se implementacija Programa odvijala u uslovima značajnih političkih i institucionalnih promjena, uključujući rekonstrukciju Vlade¹ i prateće kadrovske i organizacione promjene unutar nadležnih organa. Navedene okolnosti su uticale na dinamiku dostizanja zacrtanih ciljeva, pa su u Izvještaju detaljno prikazani indikatori koji reflektuju ukupne efekte mjera i politika usmjerenih ka formalizaciji ekonomije. Važno je naglasiti da je Vlada sprovodila i aktivnosti koje su u domenu suzbijanja neformalne ekonomije, ali koje nijesu prikazane u Programu, što je pozitivno uticalo na opšte stanje kada je u pitanju eliminisanje neformalne ekonomije. Glavni nalazi monitoringa u izvještajnom periodu, koji su praćeni i mjereni, u grafiku u nastavku, pokazuju visok stepen realizacije indikatora uspjeha, kao i izražen pozitivan trend kod većine indikatora učinka.

¹ Skupština Crne Gore je 31. oktobra 2023. Izabrala 44. Vladu CG, a 23. jula 2024. godine, izglasala rekonstrukciju 44. Vlade Crne Gore.

Grafik 1: Status realizacije indikatora učinka

Ovi rezultati ukazuju na konkretne pomake u pravcu ostvarivanja ciljeva Programa, posebno kada je riječ o unapređenju fiskalne discipline, povećanju javnih prihoda i generalno smanjenju neformalne ekonomije.

Visok stepen realizacije indikatora učinka, između ostalog, proizvod je i zabilježenog porasta ekonomske aktivnosti tokom 2024. godine, što se ogleda u poboljšanju tržišta rada, povećanju broja zaposlenih i smanjenju nezaposlenosti, kao i visokoj naplati prihoda. Ovome je doprinijelo i donošenje nekih drugih strateških dokumenata čija implementacija je imala direktan uticaj na smanjivanje neformalne ekonomije i unapređenje poslovnog ambijenta.² Javne finansije i državni budžet u 2024. godini obilježilo je povećanje naplate javnih i budžetskih prihoda u odnosu na isti period prethodne godine, dok su, u poređenju sa planom budžeta, prihodi zabilježili rast, a rashodi pad. Značajan rast na godišnjem nivou ostvaren je kod naplate poreza na dobit pravnih lica, determinisan poboljšanom poreskom disciplinom i ostvarenim rezultatima privrednih subjekata u prethodnoj godini.

Važno je istaći da su žene i muškarci podjednako učestvovali u izradi ovog izvještaja, kao i realizaciji Programa. Predsjednica i sekretarka Vladine Komisije za praćenje realizacije Programa je žena, a od petnaest (15) članova/članica, osam (8) su žene. Takođe, od četiri (4) zaposlena u Direkciji za koordinaciju i izvještavanje o neformalnoj ekonomiji i državnoj pomoći tri (3) su žene i jedan (1) muškarac. Prilikom izrade Programa i definisanja aktivnosti vodilo se računa o rodnoj ravnopravnosti što posebno potvrđuje OC 3 - Transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta. Ovakav pristup doveo je do pada nezaposlenosti žena, što potvrđuju i zvanični podaci³. Na

² Fiskalna strategija Crne Gore za period 2024-2027.godine.

³ Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

31.12.2024. godine na evidenciji nezaposlenih nalazilo se 19.694 žena, dok je 31.12.2022. godine bilo 26.860 žene, što je za samo dvije godine smanjenje za čak 7.166 nezaposlenih žena.

Programom je definisano da će finansiranje operativnih ciljeva zavisiti od godišnjeg Zakona o budžetu Crne Gore, godišnjih budžeta JLS, kredita, EU i IPA fondova i ostalih donacija, pa je tako za sprovođenje aktivnosti predložen finansijski okvir iz nacionalnog budžeta, IPA, donatorskih programa, privatni sektor.⁴

U Izvještaju EK za Crnu Goru za 2024.godinu navodi se da je Vlada donijela Program, kao i da neformalna ekonomija predstavlja veliku prepreku konkurentnosti Crne Gore⁵.

U narednom periodu fokus implementacije Programa treba usmjeriti ka aktivnostima koje su već prepoznate kao prioritetne u strateškim dokumentima, uključujući Akcioni plan za eliminisanje biznis barijera Savjeta za konkurentnost (15 aktivnosti), kao i Reformsku agendu. S obzirom na to da su ove aktivnosti identifikovane kao zajednički prioritet za 2025. godinu, fokus bi u predstojećem periodu trebalo usmjeriti upravo na njihovu realizaciju.

II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA

MF, u saradnji sa nadležnim organima zaduženim za sprovođenje aktivnosti iz Programa, pripremilo je Izvještaj o realizaciji Programa za 2024. godinu.

Program je donesen, najvećim dijelom, u cilju smanjenja neformalnosti kod registrovanih privrednih društava (u daljem tekstu: preduzeća) i preduzetnika/preduzetnica, uključujući prvenstveno poresku evaziju (neprijavlivanje prihoda ili trampa legalnom robom) i izbjegavanje plaćanja punih poreskih obaveza (prijavlivanje dijela zarada zaposlenih, pružanje neregistrovanih usluga i sl). Programom su obuhvaćeni i mehanizmi za smanjenje nelegalnih aktivnosti koje takođe utiču na niže prihode budžeta i niži ekonomski rast od potencijalnog. Opšti cilj Programa je smanjenje učešća neformalne ekonomije u BDP.

Pored Opšteg cilja Program sadrži i pet (5) operativnih ciljeva sa pratećim indikatorima i aktivnostima, koji vode do ostvarenja opšteg cilja. Takođe, Programom je definisana dinamika realizacije aktivnosti, nadležni organ za realizaciju aktivnosti, ali i dinamika, način i struktura izvještavanja i izvori finansiranja aktivnosti. U okviru pet (5) operativnih ciljeva su definisane stimulativne/preventivne i aktivnosti odvrćanja.

⁴ Planirano je da dodatna sredstva iz budžeta za implementaciju Programa budu opredijeljena godišnjim zakonom o budžetu od najmanje 7 miliona eura u periodu 2024-2026.godina. Iz IPA fondova se očekuje podrška od najmanje 2,5 miliona eura za period od 3 godine (prvenstveno za podršku zaposlenosti); dok se najmanje 20 miliona eura odnosi na kredite i donacije iz drugih izvora, dominantno za proces digitalizacije i uvođenje integrisanog informacionog sistema UPC.

⁵ Izvještaj, str.55.

Slika 1. Pregled opšteg, operativnih ciljeva, indikatora učinka i aktivnosti u 2024.god.

Izvor: MF

Kao opšti cilj u Programu definisano je smanjenje učešća neformalne ekonomije u ukupnoj privrednoj aktivnosti, u odnosu na posmatranu baznu godinu (2022) kada je siva ekonomija u formalnom sektoru u Crnoj Gori iznosila 20,6% BDP⁶.

⁶ Metodologija navedenog istraživanja obuhvata istraživanje sive ekonomije samo kod registrovanih privrednih društava i preduzetnika.

Tabela 1. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora uticaja Opšteg cilja - Smanjenje učešća neformalne ekonomije u ukupnoj privrednoj aktivnosti

RB	Uticaj	Indikator uticaja (impact indicator)	Početna vrijednost 2022.	TREND dostizanja indikatora ⁷⁸	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost 2026.
1.	Smanjeno učešće sive ekonomije u BDP	Siva ekonomija kao % BDP	20,6	↑	15,4-17,5	15,2-17,2
2.	Povećani izvorni javni prihodi u odnosu na BDP	Izvorni javni prihodi kao % BDP	40,3	42.8 ⁹ ↑	42,9	43

Izvor: MF

Ključna dostignuća u ispunjavanju indikatora uticaja (impact indicator):

- Na osnovu preliminaranih podataka MF prihodi budžeta u 2024. godini iznosili su 2.755,1 mil. €, odnosno 37,8% procijenjenog BDP-a (7.279,7 mil. €), što je u odnosu na prethodnu godinu veće za čak 188,6 mil. € ili 7,3%. Izuzimajući prihode jednokratnog karaktera, prihodi budžeta u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu veći su za 333,8 mil. € ili 14%.
- Porez na dohodak fizičkih lica ostvaren je u iznosu od 88,2 mil. €, što predstavlja značajan rast od 21,7 mil. € ili 32,7% u odnosu na 2023. godinu i 1,5 mil. € ili 1,8% u odnosu na plan po rebalansu.
- Doprinosi su ostvareni u iznosu od 584,7 mil. € što je za 9,0 mil. € ili 1,6% veće u odnosu na 2023. godinu i neznatno manje u odnosu na plan po rebalansu, i to za 0,7 mil. €, ili 0,1%. Prema preliminaranim podacima, na nivou godine realizacija prihoda budžeta po osnovu doprinosa za penzijsko invalidsko osiguranje (PIO) manja je u odnosu na rebalansom planirane za 7,0 mil. €, pri čemu je realizacija prihoda budžeta po ovom osnovu u pojedinim mjesecima predstavljala samo dinamiku odstupanja u smislu vremena naplate, što pokazuju i preliminarani podaci o naplati doprinosa za PIO u januaru 2025. godine.

⁷ Simulacioni model za procjenu neprijavljene dobiti (siva ekonomija) za potrebe Programa, urađen je na osnovu:

1. makroekonomskog scenarija iz nacrta "Programa ekonomskih reformi" za period 2024-2026. godina,
2. fiskalnih projekcija iz dokumenta nacrta "Programa ekonomskih reformi" za period 2024-2026. godina, uključujući projekciju prihoda od poreza na dobit,
3. istraživanja koje je u 2022. godini uradio IPSOS: „Istraživanje među domaćinstvima i preduzećima, sa ciljem utvrđivanja obima i strukture sive ekonomije u Crnoj Gori”,
4. saopštenja o broju i strukturi poslovnih subjekata u Crnoj Gori za 2022.god.
5. podataka sa web sajta „Investitor aktivnosti”: „50 najvećih kompanija u Crnoj Gori”.

Shodno navedenom nije moguće utvrditi iznos sive ekonomije u BDP bez novog istraživanja među domaćinstvima i preduzećima koje je planirano prije završetka ovog programa, ali je moguće pratiti trend realizacije indikatora na osnovu raspoloživih podataka.

⁸ ↑ - pozitivan trend.

⁹ Projekcija MF za 2024.godinu

- Porez na dodatu vrijednost u 2024. godini ostvaren je u iznosu od 1.222,6 mil. €, što je za čak 163,3 mil. € ili 15,4% veće u odnosu na 2023. godinu i 23,0 mil. € ili 1,9% veće u odnosu na plan po rebalansu. Izrazito snažno ostvarenje prihoda od PDV-a rezultat je dinamičnog ekonomskog rasta, kao i smanjenja sive ekonomije na tržištu.
- Prihodi budžeta od akciza iznosili su 368,6 mil. €, što predstavlja rast od 45,5 mil. € ili 14,1% u odnosu na 2023. godinu i 2,8 mil. € ili 0,8% u odnosu na rebalansom planirane. Najveći doprinos rastu akciza u 2024. godini zabilježen je, kao i obično, kod:
 - akcize na mineralna ulja i njihove derivate, i to u iznosu od 198,4 mil. €, što je za 19,3 mil. € ili 10,8% veće u odnosu na isti period prethodne godine;
 - akcize na duvan i duvanske proizvode, i to u iznosu od 119,2 mil. €, što je za 18,9 mil. € ili 18,9% veće u odnosu na isti period prethodne godine¹⁰.
- Sprovedena poreska reforma koja je obuhvatila smanjenje poreskog opterećenja na rad Crna Gora je postala jedna od država sa najnižim poreskim opterećenjem na rad. Kada je u pitanju prosječna zarada poresko opterećenje iznosi 16,2% dok u slučaju minimalne zarade 11,1% (600 eura) i 13,5% (800 eura). Poresko opterećenje na rad dovodi se u direktnu vezu sa stopom nezaposlenosti, kao i postojanjem neformalne zaposlenosti, pa samim tim ova reforma pozitivno utiče na eliminisanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori¹¹.

Ključna dostignuća u okviru operativnih ciljeva tokom 2024. godine

Operativni cilj 1. Unapređenje poslovnog ambijenta kroz pojednostavljenje poreske administracije i smanjenje nameta

- Vlada je tokom 2024. godine sprovela poresku reformu kojom je smanjila poresko opterećenje troškova rada, koje veoma pozitivno utiče na unapređenje poslovnog ambijenta i generalno na ekonomski rast zemlje. Trenutno u Crnoj Gori je stopa poreskog opterećenja troškova za rad jedna od najnižih u Evropi i iznosi 16.2%.
- Značajni pomaci ostvareni su u implementaciji RIA, posebno u segmentu obuka, pa su tako na centralnom (državnom) nivou svi službenici obučeni, a na lokalnom nivou broj obučanih službenika je 62 što je 6,89% više nego u 2023. godini (58 službenika).
- Vlada je usvojila Izvještaj o poreskim rashodima u Crnoj Gori i njihovom uticaju na prihode budžeta, 16. januara 2025. godine. Prema preliminarnim procjenama iz Izvještaja, ukupno procijenjeni poreski rashodi Crne Gore su u 2023. godini iznosili oko 307,2 mil.eura ili 4.4% BDPa.

¹⁰ Prihodi budžeta po osnovu akcije na duvan i duvanske proizvode premašili cjelokupnu prošlogodišnju naplatu već u oktobru mjesecu. Naime, u 2024. godini evidentiran je rast prometa cigareta od 8,3% ili za oko 93,8 tone u poređenju sa prethodnom godinom, dok je kod bezdimnih duvanskih proizvoda zabilježen rast prometa bezdimnih duvanskih proizvoda za oko 23,6% ili za 1.536.412 paklice bezdimnih duvanskih proizvoda. Navedeno je, između ostalog i rezultat suzbijanja nepravilnosti i sive ekonomije na tržištu duvana.

¹¹ Očekuje se da će usljed značajnog smanjenja poreskog opterećenja odnosno troškova na zarade, jedan dio poslodavaca prevesti u formalan rad kako neformalno zaposlene tako i dio zarade koji je do sada bio u „sivoj zoni“ i po kojem osnovu je država gubila prihode.

- Uvedena je elektronska registracija jednočlanog društva-rezidenta, mogućnost promjene adrese i mejl adrese, promjena pretežne djelatnosti, poslednji izvod iz CRPS-a i potvrda o registraciji privrednog subjekta.
- Uvedeno je podnošenje poreskih prijava putem portala <https://eprijava.tax.gov.me> i to: godišnja prijava poreza na dobit pravnih lica, GPFL za preduzetnike i preduzetnice, PDV prijava, IOPPD, IOPPO, IOPPO -zajam, podnošenje finansijskih i revizorskih izvještaja.
- Završena je procedura nabavke novog Integrisanog IT sistema za upravljanje prihodima (IRMS) u skladu sa procedurama Svjetske banke i pokretanje testnog okruženja za modul registracije.

Operativni cilj 2. Podrška fer preduzetništvu i tranziciji u formalnu ekonomiju

- Povećan broj poslovnih subjekata u Crnoj Gori. Broj poslovnih subjekata u Crnoj Gori u 2023. godini iznosio je 54 094, što u odnosu na 2022. godinu kada ih je bilo 45 675, izraženo u procentima, predstavlja povećanje od 18,4%.
- Porez na dodatu vrijednost u 2024. godini ostvaren je u iznosu od 1.222,6 mil. €, što je za čak 163,3 mil. € ili 15,4% veće u odnosu na 2023. godinu i 23,0 mil. € ili 1,9% veće u odnosu na plan po rebalansu. Izrazito snažno ostvarenje prihoda od PDV-a rezultat je dinamičnog ekonomskog rasta, kao i smanjenja sive ekonomije na tržištu¹².
- Individualni savjeti za privrednike su u kontinuitetu pružani i u 2024. godini kroz Mentoring program MER, koji predstavlja sastavni dio Programa za unapređenje konkurentnosti privrede, odnosno Programske linije - vaučeri za žene i mlade.
- I u 2024. godini implementirani Programi za podsticaj konkurentnosti i Program za razvoj i promociju zanatstva koji MER kontinuirano sprovodi poslednjih 6 godina.
- U završnoj fazi je izrada Programa podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2024. godinu (na osnovu Zakona o turizmu i ugostiteljstvu).
- MPŠV je formiralo Direkciju za inspekcijski nadzor u poljoprivredi, koja vrši poslove inspekcijskog nadzora nad primjenom zakona i drugih propisa iz oblasti poljoprivrede, agro-industrije i slatkovodnog ribarstva.
- Od početka 2024. godine do 1. juna 2024. zabilježeno je povećanje registrovanih poljoprivrednih gazdinstava za 2.5%.
- Usvojen je novi Zakona o šumama. Pripremljen je i Nacrt strategije razvoja šumarstva sa periodom implementacije 2025-2029. godina.
- Službenici Odsjeka za borbu protiv korupcije, ekonomskog kriminala i sprovođenje finansijskih istraga, su u periodu 01.01. - 25.06.2024. godine, a u saradnji sa službenicima Stanica i Jedinica kriminalističke policije za suzbijanje ekonomskog kriminala, u okviru akcije "ŠLJUNAK" - nelegalno eksploatisanje šljunka iz korita rijeka, podnijeli jednu (1) krivičnu prijavu, protiv jednog (1) lica, za krivično djelo Nedozvoljeno bavljenje privrednom, bankarskom, berzanskom i djelatnošću osiguranja iz čl.266 Krivičnog zakona CG, u sticaju sa krivičnim djelom Krađa zaštićenog prirodnog dobra iz čl.311 Krivično zakona CG.
- Urađena Analiza uporedne prakse u oblasti prometa nekretninama u zemljama regiona i nekim od zemalja EU. Nakon toga pripremljen je Nacrt zakona koji je utvrđen na Vladi krajem 2024. godine. Predlog zakona o posredovanju u prometu i zakupu nepokretnosti je u skupštinskoj proceduri.

¹² Izvršenje Budžeta za dvanaest mjeseci 2024.godine – MF.

- U maju 2024. godine PU, Udruženje banaka u CG i PKCG potpisali su Memorandum o saradnji, koji će omogućiti razmjenu podataka između institucija i kvalitetniji uvid u iste kojima se smanjuje rizik i stvaraju preduslovi za razvoj digitalizacije poslovanja, kao i veći i efikasniji stepen utvrđivanja i plaćanja poreskih obaveza.

Operativni cilj 3. Transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta

- Statistika tržišta rada odražava snažan rast crnogorske ekonomije u 2023. i 2024. godini.¹³
- U trećem kvartalu 2024. godine u Crnoj Gori aktivnog stanovništva bilo je 323,2 hiljade od kojih je 287,6 hiljada ili 89,0% zaposlenih i 35,6 hiljada ili 11,0% nezaposlenih lica.
- Broj nezaposlenih u III kvartalu 2024. godine u odnosu na prethodni kvartal (II kvartal) je smanjen za 1,9%, i u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi pad od 9,4%.
- Stanovništvo van radne snage (15-89 godina starosti), u III kvartalu 2024. godine čini 176,8 hiljada lica. Broj stanovništva van radne snage u odnosu na prethodni kvartal je smanjen za 1,7%, a u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi rast od 5,9%.
- Za starosnu grupu od 15 do 89 godina u III kvartalu 2024. godine stopa aktivnosti je 64,6%, stopa zaposlenosti je 57,5%, stopa nezaposlenosti je 11,0% i stopa stanovništva van radne snage je 35,4%.
- Od ukupnog broja aktivnog stanovništva u III kvartalu 2024. godine, 172,0 hiljade ili 53,2% čine muškarci, a 151,2 hiljade ili 46,8% čine žene, dok ukupan broj stanovništva van radne snage čine žene 103,0 hiljade ili 58,3% a muškarci 73,8 hiljada ili 41,7%. Od ukupnog broja zaposlenih 153,3 hiljade ili 53,3% čine muškarci, a 134,3 hiljade ili 46,7% čine žene, a od ukupnog broja nezaposlenih 18,6 hiljada ili 52,4% čine muškarci, a 17,0 hiljada ili 47,6% čine žene.
- Stopa nezaposlenosti je u padu u posljednje tri godine, pa je u 2022. godini iznosila 14.7%, u 2023. godini 13.1%, a u 2024. godini za prva III kvartala 11.5% .
- Struktura zaposlenih lica prema sektorima djelatnosti pokazuje da je najveće učešće zaposlenih u sektorima uslužne djelatnosti 76,8%, zatim u sektorima nepoljoprivredne djelatnosti (industrija i građevinarstvo) 18,9% i u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribolova 4,3%.
- Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje na dan, 31.12.2024. godine nalazilo se 33,037 (od toga je 19,694 žena), 31.12.2023. godine nalazilo se 39.942 nezaposlenih lica (od toga je 23.263 žena ili 58,24%). U odnosu na 31.12.2022. godine (46.596 lica, a od toga 26.860 žene ili 57,64%) broj nezaposlenih je smanjen za 6.654 lica ili za 14,28%.
- Porez na dohodak fizičkih lica u 2024.godini ostvaren je u iznosu od 88,2 mil. €, što predstavlja značajan rast od 21,7 mil. € ili 32,7% u odnosu na 2023. godinu i 1,5 mil. € ili 1,8% u odnosu na plan po rebalansu.
- Doprinosi su ostvareni u iznosu od 584,7 mil. € što je za 9,0 mil. € ili 1,6% veće u odnosu na 2023. godinu i neznatno manje u odnosu na plan po rebalansu, i to za 0,7 mil. €, ili 0,1%. Prema preliminarnim podacima, na nivou godine realizacija prihoda budžeta po osnovu doprinosa za penzijsko invalidsko osiguranje (PIO) manja je u odnosu na rebalansom planirane za 7,0 mil. €, pri čemu je realizacija prihoda

¹³ Izvor: CBCG

budžeta po ovom osnovu u pojedinim mjesecima predstavljala samo dinamiku odstupanja u smislu vremena naplate, što pokazuju i preliminarni podaci o naplati doprinosa za PIO u januaru 2025. godine.

Operativni cilj 4. Unapređenje elektronskih usluga javne uprave, institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta u smanjenju neformalne ekonomije

- Izdato 530 prekršajnih naloga od strane komunalnih policajaca tokom 2024. godine u cilju suzbijanja neformalne ekonomije, što je značajno više od plana utvrđenog u Programu.
- Formirane radne grupe koje imaju za cilj da unaprijede koordinaciju i povezivanje baza podataka inspekcije sa nadležnim organima lokalne i državne uprave, CBCG i dr.
- Obuke poreskih i carinskih inspektora u kontinuitetu su se organizovale.
- Kadrovskim planom MPŠV je povećalo broj sistematizovanih radnih mjesta za 18, od čega je jedan broj planiran za Direkciju za inspekcijski nadzor u poljoprivredi.
- PU u kontinuitetu je ažurirala „Bijelu listu”¹⁴ u skladu sa definisanim internim procedurama.

Operativni cilj 5. Smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije

- Ukupan broj platnih transakcija izvršenih u Crnoj Gori karticama s funkcijom plaćanja u 2023.godini iznosio je 48,40 miliona, dok je vrijednost transakcija iznosila 1,02 milijarde eura, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 21%, odnosno za 12%.
- Crna Gora pristupila Jedinstvenoj evropskoj zoni plaćanja (SEPA), u novembru 2024.godine.
- PU u saradnji sa Unijom poslodavaca CG i Privrednom komorom CG, prije ljetnje turističke sezone 2024.godine, realizovala kampanju "Poreski karavan" u Baru, Budvi, Herceg Novom, Žabljaku i Plužinama.
- PKCG organizovala je više foruma, konferencija, okruglih stolova o najboljim praksama unapređenja poslovnog ambijenta i načinima borbe protiv neformalne ekonomije u zemlji, regionu i u EU.
- UPCG organizovala je više aktivnosti u cilju suzbijanja neformalne ekonomije.
- U domenu stimulisanje plaćanja karticom preko post-terminala ili e-banking, kroz minimiziranje naknade za korišćenje ovih usluga, provizija za plaćanje e -bankingom je od 60 do 70% niža nego u slučaju šalterskog plaćanja.
- Službenici Odsjeka za borbu protiv korupcije, ekonomskog kriminala i sprovođenje finansijskih istraga, su u periodu 01.01. - 25.06.2024.godine, kroz obavještajni projekat "EVAZIJA"- utaja poreza i doprinosa, podnijeli devet (9) krivičnih prijava i jedan (1) izvještaj kao dopunu krivične prijave, protiv 12 fizičkih i 10 pravnih lica, za 22 krivična djela (osam (8) krivičnih djela Utaja poreza i doprinosa, 12

¹⁴ Bijelu listu čine poreski obveznici kod kojih je utvrđen najveći stepen redovnosti u izmirivanju poreskih obaveza i poštovanja poreskih propisa.

krivičnih djela Utaja poreza i doprinosa u produženom trajanju i dva (2) krivična djela Utaja poreza i doprinosa putem pomaganja u produženom trajanju). Budžetu Crne Gore prouzrokovana je šteta u iznosu od 1.233.416,59 eura.

Uspješnost realizacije po institucijama u 2024. godini nije rađena u ovom izvještaju imajući u vidu da je tokom 2024. godine došlo do kadrovskih i organizacionih promjena u Vladi, pa prikaz ne bi odražavao realno stanje. U nastavku je detaljan prikaz po operativnim ciljevima.

Operativni cilj 1 - Unapređenje poslovnog ambijenta kroz pojednostavljenje poreske administracije i smanjenje nameta

Ovim ciljem planirano je unapređenje poslovnog ambijenta kroz pojednostavljivanje poreske administracije i smanjenje nameta. Ovo naročito kroz proces digitalizacije, smanjenjem broja i visine pojedinih nameta i ukupnim poboljšanjem regulatornog okruženja. Kada su u pitanju parafiskaliteti, dodatno rasterećenje se postiže smanjenjem njihovog broja ili njihovim objedinjavanjem, što je neophodno realizovati u tijesnoj saradnji sa jedinicama lokalne samouprave. Ostvarivanje ovog cilja realizuje se dominantno stimulativnim mjerama, ali i njihovom kombinacijom i sa restriktivnim aktivnostima, odnosno aktivnostima odvracanja.

U okviru ovog operativnog cilja definisana su četiri(4) indikatora učinka kako bi se njegova realizacija mogla lakše pratiti. Na osnovu tabele koja je u nastavku može se zaključiti da je kod tri indikatora prisutan pozitivan trend realizacije, dok je kod jednog indikatora stanje isto. Iako vrijednosti ovih indikatora za 2024. godinu nijesu definisane u Programu, na osnovu raspoloživih podataka i zvaničnih izvora može se zaključiti da postoji pozitivan trend.

Tabela 2. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativnog cilja 1 - Unapređenje poslovnog ambijenta kroz pojednostavljenje poreske administracije i smanjenje nameta

RB	Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Početna vrijednost 2022.	TREND	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost 2026.
1.	Smanjeno poresko opterećenje rada	Poresko opterećenje rada (%)	20,4-32	16,2 	20,4-32	20,4-30
2.	Povećan stepen primjene analize uticaja propisa (RIA) na centralnom nivou	Broj službenika na centralnom nivou obučenih za RIA	34		36	38

3.	Povećan stepen primjene analize uticaja propisa na lokalnom nivou (RIA)	Broj službenika na lokalnom nivou obučениh za RIA	44	↑	48	54
4.	Analiza efekata propisa RIA sadrži MMSP test	% RIA koje sadrže MMSP test, a za koje je bio relevantan	0	¹⁵ ↔	15	20

Izvor: MF

U cilju realizacije Operativnog cilja 1 - Unapređenje poslovnog ambijenta kroz pojednostavljenje poreske administracije i smanjenje nameta u nastavku su navedene aktivnosti koje su doprinijele postizanju utvrđenih indikatora:

- Vlada je tokom 2024. godine sprovela poresku reformu kojom je smanjila poresko opterećenje troškova rada, koje veoma pozitivno utiče na unapređenje poslovnog ambijenta i generalno na ekonomski rast zemlje. Trenutno u Crnoj Gori je stopa poreskog opterećenja troškova za rad jedna od najnižih u Evropi i iznosi 16.2%. Sa ovom reformom već u 2024. godini dostignuta je i vrijednost indikatora učinka koja je planirana za 2025. godinu.
- Značajni pomaci ostvareni su i u domenu implementacije RIA, posebno u segmentu obuka, pa su tako na centralnom nivou svi službenici obučeni, a na lokalnom nivou broj obučениh službenika je 62 što je 6,89% više nego u 2023. godini (58 službenika).
- Vlada je usvojila Izvještaj o poreskim rashodima u Crnoj Gori i njihovom uticaju na prihode budžeta, 16. januara 2025. godine. Cilj Izvještaja je identifikovati i po mogućnosti kvantifikovati poreske rashode, analizirati njihovu opravdanost, s obzirom da predstavljaju jedan vid ulaganja države u određene oblasti. Prema preliminarnim procjenama iz Izvještaja, ukupno procijenjeni poreski rashodi Crne Gore su u 2023. godini iznosili oko 307,2 mil.eura ili 4.4% BDPa.
- MER, u saradnji sa EBRD i državnim institucijama, u 2024. godini završilo je ažuriranje Registra nameta, koji sadrži popis nameta na državnom i lokalnom nivou koje su u obavezi da plaćaju građani i preduzeća. Registar trenutno sadrži preko 1,7 hiljada grupisanih, i preko 25 hiljada razvrstanih nameta, koji su preuzeti iz preko 780 zakonskih i podzakonskih akta¹⁶.
- Uvedena je elektronska registracija jednočlanog društva-rezidenta, mogućnost promjene adrese i mejl adrese, promjena pretežne djelatnosti, poslednji izvod iz CRPS-a i potvrda o registraciji privrednog subjekta.
- Uvedeno je podnošenje poreskih prijava putem portala <https://eprijava.tax.gov.me> i to: godišnja prijava poreza na dobit pravnih lica, GPFL za preduzetnike, PDV prijava, IOPPD, IOPPO, IOPPO - zajam, podnošenje finansijskih i revizorskih izvještaja.
- Završena je procedura nabavke novog Integrisanog IT sistema za upravljanje prihodima (IRMS) u skladu sa procedurama Svjetske banke i pokretanje testnog okruženja za modul registracije.

¹⁵ ↔ - isti trend kao i 2022.

¹⁶ Nadležnost nad ovim Registrom prešla je u novoformirano Ministarstva regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama.

Izazovi u realizaciji OC 1

- Neformalna ekonomije i dalje predstavlja značajnu barijeru za razvoj biznisa u Crnoj Gori¹⁷.
- Još uvijek je evidentno prisustvo velikog broja nameta (parafiskaliteta), iako je Programom bilo planirano njihovo smanjenje.
- Proces digitalizacije u segmentu elektronske registracije svih oblika privrednih društava nije pratio potrebe i zahtjeve privrede za ovom uslugom.
- Česte promjene u kadrovskoj i organizacionoj strukturi u organima državne uprave.

Operativni cilj 2 - Podrška fer preduzetništvu i tranziciji u formalnu ekonomiju

Ostvarivanje ovog cilja planirano je kroz kombinaciju stimulativnih i preventivnih, kao i aktivnosti odvrćanja (restriktivne aktivnosti). Stimulativne i preventivne aktivnosti se odnose na podsticanje registracije neregistovanih biznisa i neformalno zaposlenih, što podrazumijeva smanjenje nelojalne konkurencije i fer utakmicu među preduzetnicima i preduzeticama, dok se restriktivne mjere dominantno baziraju na nadzoru i kontroli u skladu sa zakonskim okvirom. Od utvrđenih indikatora učinka samo kod jednog indikatora ne postoji podatak, dok je kod ostalih zabilježen pozitivan trend.

Tabela 3. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativnog cilja 2 - Podrška fer preduzetništvu i tranziciji u formalnu ekonomiju

Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025. (2023)	Ciljna vrijednost 2026.
Povećan broj poslovnih subjekata	Broj poslovnih subjekata u Crnoj Gori	Monstat, UPC	45.675	47.930 (54094) ↑	48.686

¹⁷ Istraživanje realizovano u saradnji sa Institutom Damar, imalo je za cilj utvrđivanje trenutnog stanja poslovne klime i očekivanja privrede u narednoj godini, te identifikovanje najvećih biznis barijera. Nestabilnost na globalnom nivou, ali i u našoj zemlji, uticala je na pad ocjene o poslovnom ambijentu koja je prije pandemije Covid 19 bila 3,05 – zadovoljavajući nivo. Procjena sveukupnog stanja poslovnog ambijenta je 2,37 – umjereno nepovoljna, što je na skoro istom nivou od prošle godine (2,41). Detaljno su predstavljene ocjene po oblastima (poreski sistem, javne nabavke, tržište rada, administracija, infrastruktura, vladavina prava, digitalizacija i digitalna transformacija, te pristup izvorima finansiranja. Dio istraživanja bio je posvećen biznis barijerama, odnosno indentifikovano je pet najvećih: nedostatak kadrova sa odgovarajućim znanjima i vještinama, siva ekonomija/nelojalna konkurencija, spora naplata potraživanja/nelikvidnost, neefikasna javna administracija, visoki fiskalni i parafiskalni nameti. Tokom prezentacije detaljno su predstavljene barijere. EEESE istraživanje iz 2023. godine naglašava obim konkurencije koju predstavlja neformalna ekonomija. 58% kompanija navodi direktnu konkurenciju od strane neformalnih kompanija, pri čemu se 20% suočava sa konkurencijom prodavaca krivotvorene robe, a 18% se nadmeće sa kompanijama koje nabavljaju materijale iz neformalnog sektora. Samo 23% kompanija tvrdi da nema konkurencije iz neformalnog sektora, što naglašava rasprostranjenost ovog problema¹⁷.

Povećan broj registrovanih poslovnih subjekata u turizmu, poljoprivredi, trgovini, saobraćaju, građevinarstvu	Broj poslovnih subjekata u turizmu	Monstat	5.494	5.569 (6248) ↑	5.832
	Broj poslovnih subjekata u trgovini		12.529	12.888 (14525) ↑	12.922
	Broj poslovnih subjekata u poljoprivredi		495	502 (537) ↑	523
	Broj poslovnih subjekata u građevinarstvu		5.236	5.348 (6065) ↑	5.765
	Broj poslovnih subjekata u saobraćaju		2.030	2.045 (2294) ↑	2.087
Smanjen broj registrovanih privrednih subjekata koji ne prijavljuju dio poslovanja ili zaposlenih	% privrednih subjekata koji dijelom posluju u neformalnom sektoru	MF, Anketa	33,3	31,3 ¹⁸ 	29,5
Efikasnost u naplati PDV-a	PDV jaz (% BDP)	MF, UPC	-	15.4% ↑	-

Izvor: MF, Monstat, UPC

U cilju realizacije Operativnog cilja 2 - Podrška fer preduzetništvu i tranziciji u formalnu ekonomiju u nastavku su navedene aktivnosti koje su doprinijele postizanju utvrđenih indikatora:

- Povećan broj poslovnih subjekata u Crnoj Gori u 2023. godini. Broj poslovnih subjekata u Crnoj Gori u 2023. godini iznosio je 54 094, što u odnosu na 2022. godinu kada ih je bilo 45 675, izraženo u procentima, predstavlja povećanje od 18,4%. Najveći broj aktivnih poslovnih subjekata u 2023. godini je u Podgorici 18 593, što predstavlja 34,4 % od ukupnog broja, a najmanji je u opštini Gusinje 40, odnosno 0,1% od ukupnog broja aktivnih poslovnih subjekata¹⁹. Ciljna vrijednost indikatora za 2026. godinu je utvrđena 48.686, što znači da je ovaj indikator dostignut već u prvoj godini implementacije Programa.
- Prema zvaničnim podacima MONSTATa za 2023. godinu, zabilježen je značajan rast poslovnih subjekata, uključujući i djelatnosti obuhvaćene Programom (turizam, trgovina, poljoprivreda, građevinarstvo i saobraćaj). Na osnovu podataka o podjeli aktivnih poslovnih subjekata po

¹⁸ Podatak će biti dostupan kada se uradi novo istraživanje (nedostupan podatak)

¹⁹ Broj i struktura poslovnih subjekata u Crnoj Gori u 2023. godini, objavljeno 29.3.2024.godine - MONSTAT

sektorima djelatnosti zabilježen je rast u svim sektorima uključujući i prethodno pomenite sektore. U sektoru građevinarstva (F) 2022. godine je bilo 5236 poslovnih subjekata, dok je u 2023. godini bilo 6065 subjekata, u sektoru trgovine (G), u 2022. godini 12529, a u 2023. godini 14525, u sektoru turizma (I) u 2022. godini 5494, a u 2023. godini 6248 i u sektoru saobraćaja i skladištenja (H), u 2022. godini 2030, a u 2023. godini 2294 poslovnih subjekata. Zahvaljujući ovom rastu, već u prvoj godini implementacije Programa dostignuta je planirana vrijednost ovog indikatora za kraj implementacije Programa. Prema ovim podacima broj poslovnih subjekata u 2023. godini iznosio je: 6.248 u turizmu, 14.525 u trgovini, 537 u poljoprivredi, 6.065 u građevinarstvu i 2.294 u saobraćaju.

- Porez na dodatu vrijednost u 2024. godini ostvaren je u iznosu od 1.222,6 mil. €, što je za čak 163,3 mil. € ili 15,4% veće u odnosu na 2023. godinu i 23,0 mil. € ili 1,9% veće u odnosu na plan po rebalansu. Izrazito snažno ostvarenje prihoda od PDV-a rezultat je dinamičnog ekonomskog rasta, kao i smanjenja sive ekonomije na tržištu²⁰.
- Započete aktivnosti na izradi novog Zakona o računovodstvu, umjesto izmjena i dopuna ovog zakonskog rješenja.
- Individualni savjeti za privrednike su se u kontinuitetu pružali kroz Mentoring program MER, koji predstavlja sastavni dio Programa za unapređenje konkurentnosti privrede, odnosno Programske linije - vaučeri za žene i mlade²¹.
- U cilju oživljavanja i snažnije afirmacije zanatske djelatnosti, važan segment aktivnosti Vlade je Program za razvoj i promociju zanatstva koji MER kontinuirano sprovodi posljednjih 6 godina. U posljednjem Programu poseban fokus je stavljen na neregistrovane zanatlije kako bi ih stimulisali da registruju biznis i prijave se za učešće u Programu jer je evidentno da određeni broj zanatlija posluje u „zoni sive ekonomije“ što ugrožava poslovanje registrovanih zanatlija.
- Započeta je Izrada Programa podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2024. godinu i trenutno se nalazi u završnoj fazi (na osnovu Zakona o turizmu i ugostiteljstvu). U okviru ovog Programa, jedna od predviđenih mjera podsticaja odnosi se na podršku seoskim domaćinstvima koja su registrovana i posjeduju odobrenje nadležnog ministarstva za obavljanje ugostiteljske djelatnosti
- MPŠV je formiralo Direkciju za inspekcijski nadzor u poljoprivredi, koja vrši poslove inspekcijskog nadzora nad primjenom zakona i drugih propisa iz oblasti poljoprivrede, agro-industrije i slatkovodnog ribarstva. Od početka 2024. godine do 1. juna 2024. zabilježeno je povećanje registrovanih poljoprivrednih gazdinstava za 2.5%.
- Usvojen je novi Zakon o šumama. Pripremljen je i Nacrt strategije razvoja šumarstva sa periodom implementacije 2025-2029. godina.
- Službenici Odsjeka za borbu protiv korupcije, ekonomskog kriminala i sprovođenje finansijskih istraga, su u periodu 01.01. - 25.06.2024. godine, a u sradnji sa službenicima Stanica i Jedinica kriminalističke policije za suzbijanje ekonomskog kriminala, u okviru akcije "ŠLJUNAK" - nelegalno eksploatisanje šljunka iz korita rijeka, podnijeli jednu (1) krivičnu prijavu, protiv jednog (1) lica, za krivično djelo Nedozvoljeno bavljenje privrednom, bankarskom, berzanskom i djelatnošću osiguranja iz čl.266 Krivičnog zakona CG, u sticaju sa krivičnim djelom Krađa zaštićenog prirodnog dobra iz čl.311 Krivičnog zakona CG.
- MP je izrazilo spremnost da aktivnost „mogućnost ulaska inspekcija u stambene prostore“ realizuje u skladu sa rokom iz Reformske agende (decembar 2025. godine) i ponovilo da će Radna grupa koja se bavi radom na Izmjenama i dopunama zakona o prekršajima navedeni

²⁰ Izvršenje Budžeta za dvanaest mjeseci 2024. godine – MF

²¹ Mentor provodi određeni broj sati sa vlasnikom preduzeća pružajući mu savjetodavnu podršku koja se odnosi za unapređenje poslovanja same kompanije. Nezavisno od toga, svako lice koje je zainteresovano za pokretanje svog biznisa, a zatraži pomoć od MER-a, u prilici je da dobije sve neophodne informacije. Ova aktivnost ima kontinuitet u primjeni.

- zahtjev uvrstiti u djelokrug rada. Dodatno, tražena je ekspertna pomoć, po pitanju uporedne prakse kako bi se Radnoj grupi olakšao i ubrzao rad. Analizom uporednog zakonodavstva, došlo se do predloga norme koju bi propisali u okviru Zakona o prekršajima, ali bi istu morale pratiti i izmjene Zakona o inspekcijskom nadzoru²², te Zakona o sprečavanju nelegalnog poslovanja kao i izmjena Krivičnog zakonika.
- U cilju uređenja poslovanja u oblasti prometa i zakupa nepokretnosti te eliminisanja nelojalne konkurencije i sive ekonomije urađena je Analiza uporedne prakse u oblasti prometa nekretninama u zemljama regiona i nekim od zemalja EU. Nakon toga pripremljen je Predlog zakona koji je utvrđen na Vladi krajem 2024. godine. Predlog zakona o posredovanju u prometu i zakupu nepokretnosti je u skupštinskoj proceduri.
 - U maju 2024. godine PU, Udruženje banaka u CG i PCCG potpisali su Memorandum o saradnji, koji će omogućiti razmjenu podataka između institucija i kvalitetniji uvid u iste kojima se smanjuje rizik i stvaraju preduslovi za razvoj digitalizacije poslovanja, kao i veći i efikasniji stepen utvrđivanja i plaćanja poreskih obaveza.

Izazovi u realizaciji OC 2

- Česte promjene u kadrovskoj i organizacionoj strukturi u organima državne uprave.
- Nedovoljno realizovanih aktivnosti u cilju stvaranja zakonskih uslova koje bi omogućile stvaranje zakonskih uslova, posebno kroz Zakon o prekršajima, za ulazak inspekcija u stambene prostore u slučajevima sumnje na obavljanje neregistrovane privredne djelatnosti, što predstavlja značajan problem u suzbijanju neformalne ekonomije.
- Programom rada Vlade CG za 2024. godinu, planirana je i priprema Zakona o izmjenama i dopunama zakona o računovodstvu za IV kvartal. Zbog značajnog broja pristiglih komentara i sugestija za izmjene i dopune zakona, kao i zbog dodatne potrebe za usaglašavanjem odredbi zakona sa relevantnim Direktivama EU, ROSC A&A izvještajem i preporukama iz Izvještaja Globalnog foruma o transparentnosti i razmjeni informacija u poreske svrhe (GF), javila se potreba za pripremom novog Zakona, umjesto Zakona o izmjenama i dopunama zakona o računovodstvu. U skladu sa navedenim, obrazovana radna grupa radi na izradi novog zakona i rok za završetak aktivnosti je pomjeren na I-III kvartal 2025. godine. Ovim propisom će se izvršiti unapređenje postojećeg zakonskog rješenja u dijelu koji se odnosi na dodatno usaglašavanje sa EU direktivama i MSFI, ROSC izvještajem. Ono što je značajna novina jeste i intencija države da reguliše i uredi pružanje računovodstvenih usluga kroz uspostavljanje registra pružalaca računovodstvenih usluga i jasno definisanje odgovornosti za vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih izvještaja.
- Kašnjenje u donošenju Programa podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2024. godinu.

²² MJU u februaru 2025. godine stavilo na javnu raspravu Predlog izmjena Zakona o inspekcijskom nadzoru na osnovu kojih bi inspektorima trebalo da bude omogućeno da ulaze u stanove ukoliko postoji sumnja da se u njima sprovode neregistrovana privredna djelatnost.

Operativni cilj 3. - Transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta

Ovim ciljem planirana je transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta, dominantno kroz stimulativne mjere koje podrazumijevaju donošenje novih ili izmjene postojećih zakonskih rješenja, ali i kroz uvođenje dodatnih poreških olakšica i šema podrške, kao i aktivnosti na daljem usklađivanju sistema obrazovanja sa potrebama tržišta rada. Prema istraživanju IPSOS-a iz 2022. godine (bazna godina) najveću sklonost neformalnom zapošljavanju (radu „na crno“) imaju mlade osobe uzrasta od 15 do 24 godine, pod pretpostavkom ostalih istih karakteristika, kao i osobe sa osnovnim obrazovanjem i samozaposleni. Kod svih definisanih indikatora učinka u okviru ovog operativnog cilja zabilježen je pozitivan trend.

Tabela 4. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativnog cilja 3 - Transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta

Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost 2026.
Povećan broj zaposlenih	% povećanja broja formalno zaposlenih, godišnje	Monstat	22,9	15 ↑ u 2023 (9,27%)	16
Smanjena nezaposlenost	Stopa nezaposlenosti (%)	ZZCG	20,1	17 ↑	16,5
Povećan prihod centralnog budžeta od doprinosa i poreza na dohodak fizičkih lica na nivou opšte države	% rasta prihoda od doprinosa i poreza na dohodak fizičkih lica	MF	-18	2,4 ↑	3,2
Smanjena nezaposlenosti mladih i žena	Stopa neezaposlenosti mladih 15-24 (%)	Monstat, ARS	22,3	20,5 ↑	20
	Stopa nezaposlenosti žena, starosti 15+ (%)		12,8	11,7	11,1

Izvor: MF, Monstat, ZZCG

U cilju realizacije Operativnog cilja 3 - Transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta u nastavku su navedene aktivnosti koje su doprinijele postizanju utvrđenih indikatora:

- Statistika tržišta rada odražava snažan rast crnogorske ekonomije u 2023. i 2024. godini.²³
- U III kvartalu 2024. godine u Crnoj Gori aktivnog stanovništva bilo je 323,2 hiljade od kojih je 287,6 hiljada ili 89,0% zaposlenih i 35,6 hiljada ili 11,0% nezaposlenih lica.
- Broj nezaposlenih u III kvartalu 2024. godine u odnosu na prethodni kvartal (II kvartal) je smanjen za 1,9%, i u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi pad od 9,4%.
- Stanovništvo van radne snage (15-89 godina starosti), u III kvartalu 2024. čini 176,8 hiljada lica. Broj stanovništva van radne snage u odnosu na prethodni kvartal je smanjen za 1,7%, a u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi rast od 5,9%.
- Za starosnu grupu od 15 do 89 godina u trećem kvartalu 2024. godine stopa aktivnosti je 64,6%, stopa zaposlenosti je 57,5%, stopa nezaposlenosti je 11,0% i stopa stanovništva van radne snage je 35,4%. Najveći broj zaposlenih čine lica u starosnoj grupi od 25 do 49 godina i to 173,6 hiljada zaposlenih lica. Takođe, najveći broj nezaposlenih čine lica u istoj starosnoj grupi odnosno 23,2 hiljade nezaposlenih lica.
- Od ukupnog broja aktivnog stanovništva u III kvartalu 2024. godine, 172,0 hiljade ili 53,2% čine muškarci, a 151,2 hiljade ili 46,8% čine žene, dok ukupan broj stanovništva van radne snage čine žene 103,0 hiljade ili 58,3% a muškarci 73,8 hiljada ili 41,7%. Od ukupnog broja zaposlenih 153,3 hiljade ili 53,3% čine muškarci, a 134,3 hiljade ili 46,7% čine žene, a od ukupnog broja nezaposlenih 18,6 hiljada ili 52,4% čine muškarci, a 17,0 hiljada ili 47,6% čine žene.
- Stopa nezaposlenosti je u padu u posljednje tri godine, pa je u 2022. Godini iznosila 14.7%, u 2023. godini 13.1%, a u 2024. godini za prva III kvartala 11.5%.
- Struktura zaposlenih lica prema sektorima djelatnosti pokazuje da je najveće učešće zaposlenih u sektorima uslužne djelatnosti 76,8%, zatim u sektorima nepoljoprivredne djelatnosti (industrija i građevinarstvo) 18,9% i u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribolova 4,3%.
- Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje na dan, 31.12.2024. godine nalazilo se 33,037 (od toga je 19,694 žena), 31.12.2023. godine nalazilo se 39.942 nezaposlenih lica (od toga je 23.263 žena ili 58,24%). U odnosu na 31.12.2022. godine (46.596 lica, a od toga 26.860 žene ili 57,64%) broj nezaposlenih je smanjen za 6.654 lica ili za 14,28%.
- Porez na dohodak fizičkih lica u 2024. godini ostvaren je u iznosu od 88,2 mil. €, što predstavlja značajan rast od 21,7 mil. € ili 32,7% u odnosu na 2023. godinu i 1,5 mil. € ili 1,8% u odnosu na plan po rebalansu.
- Doprinosi su ostvareni u iznosu od 584,7 mil. € što je za 9,0 mil. € ili 1,6% veće u odnosu na 2023. godinu i neznatno manje u odnosu na plan po rebalansu, i to za 0,7 mil. €, ili 0,1%. Prema preliminarnim podacima, na nivou godine realizacija prihoda budžeta po osnovu doprinosa za penzijsko invalidsko osiguranje (PIO) manja je u odnosu na rebalansom planirane za 7,0 mil. €, pri čemu je realizacija prihoda

²³ Izvor: CBCG

budžeta po ovom osnovu u pojedinim mjesecima predstavljala samo dinamiku odstupanja u smislu vremena naplate, što pokazuju i preliminarni podaci o naplati doprinosa za PIO u januaru 2025. godine.

- Zbog značaja društvenog preduzetništva i mogućnostima koje ono može da ima na tržištu rada, posebno u zapošljavanju ranjivih kategorija, uključujući i osobe s invaliditetom, Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga, u 2024. godini, pristupilo je kreiranju nove javne politike koja će se akcionom dokumentu nazivati „društveno preduzetništvo“, odnosno u naučnoj i stručnoj literaturi prepoznato i kao socijalno preduzetništvo. Formiran novi Direktor za socijalno preduzetništvo, volonterizam i saradnju s civilnim sektorom, u okviru ovog ministarstva, a koji obuhvata dvije direkcije: Direkciju za socijalno preduzetništvo i Direkciju za volonterizam i saradnju s civilnim sektorom.
- Započete aktivnosti na izradi Nacrta strategije socijalne i solidarne ekonomije, a u planu je izrada Predloga zakona o socijalnom preduzetništvu u 2025. godini.
- Vlada je na sjednici od 18.jula 2024. godine donijela Plan implementacije programa „Garancije za mlade“ 2024-2026.
- Utvrđen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti u novembru 2024. godine. Izmjenama i dopunama navedenog Zakona prvenstveno se pristupilo zbog potrebe prilagođavanja odredbi u cilju nesmetanog uvođenja i imlementacije Programa „Garancija za mlade“, kao i zbog definisanja odredbi koje će biti osnov za interoperabilnost baza podataka, čiji je cilj povezivanje ZZCG sa drugim institucijama radi razmjene podataka. Ključna novina se odnosi na uvođenje mogućnosti da se prijavljivanje u evidenciju nezaposlenih lica kao i pristup uslugama za tržište rada i pravima za vrijeme nezaposlenosti kod ZZCG može ostvariti i elektronskim putem, u skladu sa propisima o elektronskoj upravi. Nezaposlena lica će ubuduće moći da se prijave u evidenciju ZZCG osim ličnim dolaskom, i elektronskim putem. Takođe, nezaposlenim licima će biti omogućeno da zahtjeve za ostvarivanje prava za vrijeme nezaposlenosti mogu podnositi osim neposrednom predajom ili dostavljanjem zahtjeva poštom i elektronskim putem.
- Započete aktivnosti na izradi Predloga zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti.

Izazovi u realizaciji OC 3

- Broj nezaposlenih lica u starosnoj grupi od 25 do 49 godina.
- Donošenje novog Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom
- Donošenje zakonskog rješenja i strategije koja bi unaprijedila socijalno preduzetništvo.

Operativni cilj 4. - Unapređenje elektronskih usluga javne uprave, institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta u smanjenju neformalne ekonomije

Ovim ciljem planirano je jačanje nadzornog sistema i povećanje efikasnosti inspekcija i prekršajnih sudova u borbi protiv neformalne ekonomije kroz kombinaciju stimulativnih i represivnih aktivnosti (aktivnosti odvrćanja).

Tabela 5. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativnog cilja 4 - Unapređenje elektronskih usluga javne uprave, institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta u smanjenju neformalne ekonomije

Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost 2026.
Povećana naplata prihoda od PDV-a i akciza	% Povećanja naplate prihoda od akciza i PDV u odnosu na prethodnu godinu	MF	22,7	5,4 ↑	4,6
Funkcionalna Komisija za suzbijanje neformalne ekonomije	Broj održanih sastanaka Komisije	MF	-	12 ↑	14
	% realizacije zaključaka Komisije		-	70 ↑	85
	% realizacije AP za suzbijanje neformalne ekonomije		-	85 ↑	90
	Broj zajedničkih aktivnosti organa koji učestvuju u suzbijanju neformalne ekonomije			7 ↑	10
Unaprijeđeni administrativni kapaciteti u nadzoru nad tržištem	Stepen izvršenja planova inspekcijskog nadzora (% od ukupnog)	UPC		70 ⚡	75
	% Povećanja broja inspektora	UIP		4 ↔	3
	% povećanja obuka inspektora			10 ↔	10

Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost 2026.
Smanjen broj prekršaja privrednih subjekata i ovlaštenih lica u privrednom poslovanju	% povećanja podnijetih prekršajnih naloga u poslovanju privrednih subjekata	Privredni sud Sud za prekršaje	-	7 	9

U cilju realizacije Operativnog cilja 4 - Unapređenje elektronskih usluga javne uprave, institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta u smanjenju neformalne ekonomije u nastavku su aktivnosti koje su doprinijele realizaciji utvrđenih indikatora:

- Izdato 530 prekršajnih naloga od strane komunalne policije tokom 2024. godine u cilju suzbijanja sive ekonomije, što je značajno više od plana utvrđenog u Programu²⁴.
- Formirane radne grupe koje imaju za cilj da unaprijede koordinaciju i povezivanje baza podataka inspekcije sa nadležnim organima lokalne i državne uprave, CBCG i dr.
- Obuke poreskih inspektora u kontinuitetu se organizuju u Institutu računovođa i revizora CG i interno u skladu sa Planom obuka službenika Poreske uprave.
- Carinski inspektori su bili redovni učesnici obuka iz domena njihove nadležnosti koje se povremeno organizuju na nacionalnom i međunarodnom nivou u cilju razmjene iskustava i proširivanja znanja i vještina. Zapošljavanje carinskih inspektora se vrši u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave carina i Zakonom o carinskoj službi.
- MPŠV je formiralo Direkciju za inspekcijski nadzor u poljoprivredi. Novim kadrovskim planom MPŠV je povećalo broj sistematizovanih radnih mjesta za 18, od čega je jedan broj planiran i za pomenutu direkciju.

Izazovi u realizaciji OC4

- Česte promjene u kadrovskoj i organizacionoj strukturi u organima državne uprave.
- Nedovoljan broj inspektora koji rade na poslovnima otklanjanja neformalne ekonomije.
- Nedovoljan broj obuka namijenjen inspektorima, naročito posebnih obuka.

²⁴Izvor: Zajednica opština Crne Gore

Operativni cilj 5. - Smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije

Dostizanje ovog cilja planira se kroz smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije koja je vrlo često proizvod nedovoljnog razumijevanja značaja uklanjanja neformalne ekonomije od strane šire javnosti. U tom kontekstu potrebno je sprovođenje aktivnosti usmjerenih na podizanje svijesti i dodatnu edukacije stejkholdera (zainteresovanih strana) o negativnim aspektima neformalne ekonomije.

Sa druge strane, privredni subjekti koji uredno izmiruju poreske i druge obaveze su nedovoljno stimulisani u odnosu na drugu kategoriju subjekata.

Tabela 6. Prikaz kretanja vrijednosti indikatora učinka Operativnog cilja 5 - Smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije

Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2023.	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost u 2026.
Poboljšana informisanost javnosti o negativnim efektima neformalne ekonomije	% povećanja broja sprovedenih kampanja u jednoj godini	UPC UIP	- ↑	30	25
Funkcionalan sistem za elektronsko plaćanje administrativnih taksi i svih javnih nameta	% javnih nameta plaćenih elektronskim putem	MJU MF	↑ -	25	40
Povećan stepen bezgotovinskog plaćanja	% povećanja transakcija na postterminalima	CBCG Udruženje banaka	↑ -	4	2

Izvor: MF, CBCG, MJU, PKCG; UP

U cilju realizacije Operativnog cilja 5 - Smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije u nastavku su prikazane aktivnosti koje su doprinijele realizaciji utvrđenih indikatora:

- Ukupan broj platnih transakcija izvršenih u Crnoj Gori karticama s funkcijom plaćanja u 2023. godini iznosio je 48,40 miliona, dok je vrijednost transakcija iznosila 1,02 milijarde eura, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 21%, odnosno za 12%.
- Crna Gora pristupila Jedinstvenoj evropskoj zoni plaćanja (SEPA), u novembru 2024. godine.
- PU u saradnji sa Unijom poslodavaca CG i Privrednom komorom CG, prije ljetnje turističke sezone 2024. godine, realizovala kampanju "Poreski karavan" u Baru, Budvi, Herceg Novom, Žabljaku i Plužinama. Organizovane su javne tribine na kojima je svim zainteresovanim

subjektima pružena mogućnost da kroz direktnu komunikaciju sa predstavnicima Poreske uprave, dobiju odgovore na sva pitanja i nejasnoće u vezi primjene poreske regulative, u vezi sa djelatnostima koje se obavljaju tokom sezone.

- PKCG organizovala je više foruma, konferencija, okruglih stolova o najboljim praksama unapređenja poslovnog ambijenta i načinima borbe protiv neformalne ekonomije u zemlji, regionu i u EU, kao što su: Panel diskusija pod nazivom "Investicioni ambijent u Crnoj Gori – kako sa riječi preći na djela?", organizovana je 8. maja u Podgorici, u okviru inicijative Top Business Montenegro (TBM) 2024, predstavljanje rezultata istraživanja „Poslovni ambijent u Crnoj Gori 2024“, organizovala je PKCG, 24. jula, u hotelu "Hilton". Sastanak privrednika sa predsjednikom Vlade i ministrima, posvećen nacrtu Fiskalne strategije za period 2024 – 2027. Sa premijerom mr Milojkom Spajićem, ministrom finansija Novicom Vukovićem i ministarkom rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga Naidom Nišić, razgovarali su predstavnici Skupštine, Upravnog odbora i odbora udruženja PKCG.
- UPCG organizovala je više aktivnosti u cilju suzbijanja neformalne ekonomije. U saradnji sa Međunarodnom organizacijom rada organizovali konferenciju "Decenija izgradnje ambijenta za održivi razvoj preduzeća: „Gdje je Crne Gora danas“. Odbor za frizerske i kozmetičarske usluge u UPCG pokrenuo kampanju protiv rada na crno i visoke stope PDV u frizersko kozmetičarskoj industriji. Organizovan radni sastanak UPCG i Uprave za inspeksijske poslove. Organizovana tematska sjednica UO UPCG u proširenom sastavu povodom javne rasprave o Predlogu Fiskalne strategije 2024-2027. godine. UPCG, SSCG, USSCG, MRSS - Potpisale Memorandum o razumijevanju o Programu dostojanstvenog rada 2024-2027. Više desetina gostovanja i izjava predstavnika UPCG u medijima u 2024. godini u kojima se u većoj ili manjoj mjeri pominje neformalna ekonomija i ostali prateći efekti koje ta pojava ima u poslovnom ambijentu.
- Provizija za plaćanje e bankingom od 60 do 70% niža nego u slučaju šalterskog plaćanja, što je dobra podsticajna mjera za korišćenje ovog vida plaćanja.
- Službenici UP, su u periodu 01.01. - 25.06.2024. godine, kroz obavještajni projekat "EVAZIJA"- utaja poreza i doprinosa, podnijeli devet (9) krivičnih prijava i jedan (1) izvještaj kao dopunu krivične prijave, protiv 12 fizičkih i 10 pravnih lica, za 22 krivična djela (osam (8) krivičnih djela Utaja poreza i doprinosa, 12 krivičnih djela Utaja poreza i doprinosa u produženom trajanju i dva (2) krivična djela Utaja poreza i doprinosa putem pomaganja u produženom trajanju). Budžetu Crne Gore prouzrokovana je šteta u iznosu od 1.233.416,59 eura.
- PU u kontinuitetu ažurira Bijelu listu u skladu sa definisanim Internim procedurama.

Izazovi u realizaciji OC5

- Nedovoljan broj aktivnosti koje sprovode državni organi u kampanji protiv neformalne ekonomije, posebno aktivnosti na podizanju svijesti javnosti o potrebi prevencije neformalne ekonomije (kampanje, edukativni programi itd.).
- Nisu uspostavljene posebne podsticajne mjere za povećanje obima bezgotovinskog plaćanja.²⁵

²⁵ PKCG je 08. decembra 2023. godine na sjednici Odbora udruženja trgovine organizovala prezentaciju Vodiča za trgovce CBCG - Zakon o međubankarskim naknadama i posebnim pravilima poslovanja u vezi sa platnim karticama. Predstavnici CBCG su tom prilikom posebno istakli da do krajnjih benefita, snižavanja troškova platnih transakcija putem platnih kartica, ne može doći bez pregovaračkih sposobnosti trgovaca prilikom sklapanja ugovora sa bankama. Takođe, naglašeno je da ograničavanjem međubankarskih naknada, primaocima plaćanja odnosno trgovcima se otvara mogućnost da, postavljanjem POS terminala pod povoljnijim uslovima, privuku nove potrošače i tako se bolje pozicioniraju na tržištu. Većim izborom platnih kartica, sa različitim troškovima naknade, podstaciće se kreiranje i upotreba jeftinijeg proizvoda, jer trgovci mogu birati platne kartice u zavisnosti od visine troškova koje im stvaraju. Predmetni Zakon ne ograničava trgovačku već međubankarsku naknadu,

- Visok stepen gotovinskih transakcija.

III TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE

OC1 – Unapređenje poslovnog ambijenta kroz pojednostavljenje poreske administracije i smanjenje nameta					
Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Početna vrijednost 2022.	TREND	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost u 2026.
Smanjeno poresko opterećenje rada	Poresko opterećenje rada (%)	20,4-32	16, 2 	20,4-32	20,4-30
Povećan stepen primjene analize uticaja propisa (RIA) na centralnom nivou	Broj službenika na centralnom nivou obučениh za RIA	34		36	38
Povećan stepen primjene analize uticaja propisa na lokalnom nivou (RIA)	Broj službenika na lokalnom nivou obučениh za RIA	44		48	54
Analiza efekata propisa RIA sadrži MMSP test	% RIA koje sadrže MMSP test, a za koje je bio relevantan	0	Nema promjena	15	20

koja je dio trgovačke naknade, ali je naglasio da ona predstavlja najveći dio trgovačke naknade. Međubankarske naknade se kreću od 0,9 do 2,3% u okviru utrgovačke naknade, dok će novim Zakonom biti ograničene na 0,2% za debitne kartice i 0,3% za kreditne kartice, od iznosa izvršene transakcije. Budući da se trgovačka naknada za prihvatanje različitih brendova i tipova kartica može razlikovati, preporučeno je da trgovac razmotri da li želi da prihvati sve kartice ili samo određene brendove i vrste kartica. Trend monetarne politike je da se smanjuju gotovinska plaćanja i iz godine u godinu povećava se promet putem kartičnog sistema, a time i troškovi pa su trgovci pozvani da iskoriste mogućnosti koje im se pružaju ovim Zakonom, i da budu otvoreni za dalju implementaciju ovog procesa.

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
<i>Stimulativne i preventivne aktivnosti</i>							
1.1. Analiza mogućih izmjena zakonskih rješenja za smanjenje fiskaliteta, parafiskaliteta, pojednostavljenje poreske administracije uz dalje usklađivanje sa pravnom tekovinom EU	Indikator rezultata: Broj nameta Početna vrijednost 2022: 1789 nameta Ciljna vrijednost 2026: 1654 nameta	MF, MER, JLS	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2024.	10.000 eura		MF, MER, JLS, MRIRNO
1.2. Izrada izvještaja o poreskim rashodima	Indikator rezultata: Poreski rashodi kao % BPD Početna vrijednost 2022: n/a Ciljna vrijednost 2026: - Pripremljen izvještaj o poreskim rashodima; Smanjeno učešće poreskih rashoda u BDP	MF	Drugi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2024.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MF

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
1.3. Finalizacija procesa uvođenja integrisanog sistema upravljanja prihodima (IRMS), koji će obezbijediti, adekvatno funkcionisanje portala UPC i objedinjavanje podnošenja dokumentacije privrednih subjekata na jednom mjestu	Indikator rezultata: Uveden novi informacijski sistem u upravi prihoda i carina -Iznos naplaćenih prihoda Početna vrijednost 2022: Neopstojanje integrisanog informacijskog sistema Ciljna vrijednost 2026: -- Implementiran IRMS -Povećana naplata prihoda	UPC, MF	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2026.	10,2 miliona eura		PU, MF

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
1.4. Smanjenje administrativnih barijera/poreske administracije kroz elektronsku registraciju preduzeća i ukupni proces digitalizacije	Indikator rezultata: Broj postupaka u administriranju zahtjeva korisnika Početna vrijednost 2022: n/a Ciljna vrijednost 2026: Povećan broj administrativnih postupaka elektronskim putem za 5%	MER, UPC	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	15,1 miliona eura ²⁶		MF, PU
1.5. Unapređenje kapaciteta nadležnih organa u primjeni kriterijuma RIA	Indikator rezultata: Broj obuka predstavnika vlade i jedinica lokalne samouprave Početna vrijednost 2022: n/a Ciljna vrijednost 2026: Povećan broj obuka za 10%	MF, MER, JLS	Treći kvartal 2024.	Kontinuirano	15.000 eura		MF

²⁶ Navedeno predstavlja procjenu ukupnog iznosa sredstava za proces digitalizacije i jačanja sajber bezbjednosti u zemlji, od čega se oko 5 miliona odnosi na finansiranje iz bužeta za period 2024-2026.

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
1.6. Sprovođenje istraživanje među domaćinstvima i preduzećima, sa ciljem utvrđivanja obima i strukture sive ekonomije u 2026. ²⁷		MF	II-2026	IV-2026			MF
1.7. Uvođenje sankcija u slučaju nepoštovanja uslova iz ugovora/namjenske upotrebe sredstava po dobijanju podsticajnih mjera	Indikator rezultata: Broj namjenskih kontrola upotrebe sredstava subvencija Početna vrijednost 2022: - Ciljna vrijednost 2026: Broj korisnika koji poštuju odredbe ugovora povećan za 15% godišnje	MER, JLS	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MER

OC2 – Podrška fer preduzetništvu i tranziciji u formalnu ekonomiju					
Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025. (2023)	Ciljna vrijednost 2026.
Povećan broj poslovnih subjekata	Broj poslovnih subjekata u Crnoj Gori	Monstat, UPC	45.675	47.930 (54094) ↑	48.686

²⁷ Istraživanje će biti praćeno i analizom mogućnosti procjene učešća neregistrovanih subjekata u privrednoj aktivnosti.

OC2 – Podrška fer preduzetništvu i tranziciji u formalnu ekonomiju

Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025. (2023)	Ciljna vrijednost 2026.
Povećan broj registrovanih poslovnih subjekata u turizmu, poljoprivredi, trgovini, saobraćaju, građevinarstvu	Broj poslovnih subjekata u turizmu	Monstat	5.494	5.569 (6248) ↑	5.832
	Broj poslovnih subjekata u trgovini		12.529	12.888 (14525) ↑	12.922
	Broj poslovnih subjekata u poljoprivredi		495	502 (537) ↑	523
	Broj poslovnih subjekata u građevinarstvu		5.236	5.348 (6065) ↑	5.765
	Broj poslovnih subjekata u saobraćaju		2.030	2.045 (2294) ↑	2.087
Smanjen broj registrovanih privrednih subjekata koji ne prijavljuju dio poslovanja ili zaposlenih	% privrednih subjekata koji dijelom posluju u neformalnom sektoru	MF, Anketa	33,3	31,3 n/a ²⁸	29,5
Efikasnost u naplati PDV-a	PDV jaz (% BDP)	MF, UPC	-	15.4% ↑	-

²⁸ Podatak će biti dostupan kada se uradi novo istraživanje.

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.1. Izračunavanje poreskog jaza za Crnu Goru	Indikator rezultata: Poreski jaz u eurima Početna vrijednost 2022: n/a Ciljna vrijednost 2026: Smanjen poreski jaz	UPC, MF	Prvi kvartal 2025.	Prvi kvartal 2026.	30.000 eura		PU, MF
2.2. Izmjena Zakona o računovodstvu u pravcu regulisanja računovodstvene profesije	Indikator rezultata: Broj lica ovlašćenih da sačinjavaju finansijske iskaze privrednih društava u skladu sa zakonom Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj lica ovlašćenih da sačinjavaju finansijske iskaze privrednih društava u skladu sa zakonom	MF	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2024.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MF

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.3.Promocija programa podrške razvoju turizma kako bi se stimulisali neregistrovani subjekti da registruju biznis i prijave se za subvencije	Indikator rezultata: Broj privrednih subjekata u turizmu koji koriste subvencije Početna vrijednost 2022: n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj registrovanih privrednih subjekata u turizmu koji su prešli na legalno poslovanje za 5%	METEORRS	Drugi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MT
2.4. Pružanje individualnih savjeta za formalizaciju u okviru programa podrške razvoju preduzetništva	Indikator rezultata: Broj registrovanih biznisa Početna vrijednost 2022: 45.675 Ciljna vrijednost 2026: Povećan broj registrovanih biznisa za 6%	MER, JLS	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	10.000 eura		MER
2.5.Podsticanje registracije pružanja usluga u seoskim domaćinstvima shodno Zakonu o turizmu i ugostiteljstvu i standardizacija obrazaca za prijavu registracije turističke djelatnosti u domaćinstvu u svim opštinama	Indikator rezultata: Broj registrovanih usluga u seoskim domaćinstvima Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Broj registrovanih usluga veći za 20%	MTEORRS	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2024.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MT, MEORIRS

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.6. Podsticanje učešća na sajmovima i izložbama kroz program podrške u oblasti turizma uz uslov prethodne registracije kod Uprave prihoda i carina	Indikator rezultata: Podržana registracija turističkih poslenika Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj ponuda registrovanih ponuđača turističkih usluga na sajmovima i izložbama za 5%	MTEORRS, NTOCG	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MT, NTOCG
2.7. Izrada centralnog turističkog registra za registraciju gostiju kod izdavaoca privatnog smještaja i uvezivanje sa RB sistemom MUP-a, radi dobijanja podataka o broju turista u realnom vremenu (E-visitor)	Indikator rezultata: Broj registrovanih gostiju kod domaćinstava i seoskih domaćinstava Početna vrijednost 2022: Ciljna vrijednost 2026: - Izrađen centralni registar za registraciju gostiju -Povećan broj registrovanih gostiju kod domaćinstava i seoskih domaćinstava za 20%	MTEORRS, MF, MUP, NTO	Drugi kvartal 2025.	Prvi kvartal 2026.	Sredstva će biti predviđena godišnjim zakonima o budžetu za 2025. i 2026.		MT, MF, MUP, NTO

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.8. Sprječavanje oglašavanja i reklamiranja neregistrovane ili nelicencirane turističke i ugostiteljske djelatnosti kroz punu primjenu Zakona o sprječavanju nelegalnog poslovanja i Zakona o elektronskim medijima	Indikator rezultata. Broj oglašavanja neregistrovane i nelicencirane turističke i ugostiteljske djelatnosti dobijen kroz istraživanje Početna vrijednost 2022: n/a Ciljna vrijednost 2026: Smanjenje broja oglašavanja neregistrovane djelatnosti za 15%	MTEORRS, UIP, MJU	Prvi kvartal kvartal 2024.	Kontinuirano	72.000 ²⁹ za period 2024-2026.		MT, MJU
2.9. Suzbijanje rada nelicenciranih turističkih vodiča, naročito stranih, u zaštićenim područjima Crne Gore kroz usvajanje novog Zakona o turizmu i ugostiteljstvu u dijelu koji se tiče obaveze angažovanja turističkih vodiča u zaštićenim područjima. U isto vrijeme obezbjeđivanje stalnog prisustva inspektora za drumski saobraćaj na graničnim prelazima ili saradnja sa Graničnom policijom u smislu pružanja informacija o kretanju organizovanih grupa turista koji koriste autobuski ili kombi prevoz	Indikator rezultata. Broj licenciranih turističkih vodiča Početna vrijednost 2022: 1.500 Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj licenciranih turističkih vodiča za 25% nakon donošenja novog Zakona.	MTEORRS, UIP	Drugi kvartal 2024.	Kontinuirano	72.000 ³⁰ za period 2024-2026.		MT

²⁹ Potrebna su dodatna sredstva za zapošljavanje novih inspektora za pojačanu kontrolu u ovoj oblasti

³⁰ Potrebna su dodatna sredstva za zapošljavanje novih inspektora za pojačanu kontrolu u ovoj oblasti

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.10. Obezbjedjivanje pune primjene Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju, radi povećanja broja registrovanih malih poljoprivrednih proizvođača	Indikator rezultata. Broj poljoprivrednih gazdinstava Početna vrijednost 2022. 14.831 Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj poljoprivrednih gazdinstava za 5% godišnje	MPŠV, UBHVFP	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MPŠV, UBHVFP
2.11. Izmjena Zakona o šumama i izrada Strategije razvoja šumarstva radi obračuna PDV-a na proizvode za koje ranije nije obračunavan PDV	Indikator rezultata: % Iznos PDV-a na proizvode u šumarstvu Početna vrijednost 2022: / Ciljna vrijednost 2026: Povećan iznos PDV-a na proizvode šumarstva za 8% Uvedeni FSC standardi	MPŠV	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2025.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MPŠV

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.12. Suzbijanje nelegalne eksploatacije riječnih nanosa - šljunka i pijeska kroz otklanjanje nelegalnih objekata koji su u funkciji eksploatacije riječnih nanosa	Indikator rezultata: Broj krivičnih prijava Broj prijavljenih lica Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. Smanjena nelegalna eksploatacija šljunka i pijeska za 10%	MTEORRS MUP UP UIP	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MEORIRS MUP PU
2.13. Poošttravanje kontrola u cilju sprječavanja nelegalne sječe šuma	Indikator rezultata: Broj prekršajnih/krivičnih prijava Broj prijavljenih lica Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. -Povećan broj prijava -Smanjena nelegalna sječa šuma na osnovu broja prijava	MPŠV	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MPŠV

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.14. Promocija programa podrške razvoju zanatstva kako bi se stimulisali neregistrovani subjekti da registruju biznis i prijave se za subvencije	Indikator rezultata: Broj registrovanih zanata korisnika subvencija kroz program podrške razvoju zanatstva Početna vrijednost 2022: n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj registrovanih zanata za 5%	MER	Drugi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MER
2.15. Donošenje Zakona o posredovanju u prometu i zakupu nepokretnosti radi preciznije evidencije i kontrole prometa na tržištu nekretnina	Indikator rezultata: Usvojen Zakon Promet na tržištu nepokretnosti u Eurima Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. Povećan registrovani promet na tržištu nepokretnosti za 15%	MERT UIP u saradnji sa udruženjima privrednika	Treći kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2025.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MER u saradnji sa udruženjima privrednika

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.16. Obezbjedenje pune primjene zakonske regulative za zabranu reklamiranja i oglašavanja prodaje alkoholnih pića od strane neregistrovanih proizvođača/trgovaca u svim vrstama medija	Indikator rezultata: %Broj oglašavanja prodaje alkoholnih pića od strane neregistrovanih proizvođača /trgovaca Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. Smanjen broj oglašavanja trgovine alkoholnim pićima od strane neregistrovanih proizvođača/trgovaca za 10%	MF, Agencija za elektronske medije	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MF, Agencija za elektronske medije
2.17. Obezbjedivanje pravnog osnova u Zakonu o prekršajima i povezanih materijalnih zakona kako poreski obveznici koji ponavljaju isti prekršaj u sudskom postuku ne bi mogli dobiti iznos kazne niži od onog koji je odredio poreski organ	Indikator rezultata: Broj poreskih obveznika povratnika u prekršajima Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Smanjen broj poreskih obveznika povratnika u prekršajima	UIP, UPC	Prvi kvartal 2025.	Četvrti kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MP u saradnji sa PU i ostalim ministarstvima

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.18. Izmjena Zakona o inspekcijskom nadzoru ³¹ , Zakona o radu, Zakona o prekršajima, Zakona o upravnom postupku, radi omogućavanja pregleda stambenog ili drugog prostora u privatnom posjedu, u slučaju kada postoje indicije da se obavlja privredna aktivnost bez odobrenja	Indikator rezultata: Izmijenjen zakon Broj pregleda stambenih objekata kada postoje indicije da se u njima obavlja privredna aktivnost bez odobrenja Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj pregleda stambenih ili drugih prostora u privatnom posjedu za 30%	MJU, MP, UIP	Drugi kvartal 2024.	Drugi kvartal 2025.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MJU, MP, MER
2.19. Jačanje kapaciteta za obezbjeđenje pune primjene zakona kako bi se spriječile zloupotrebe PDV kredita, u slučajevima uvećanja vrijednosti robe za carinske svrhe i donošenja pravosnažnog rješenja o uvećanju vrijednosti	Indikator rezultata: -Broj fiktivnih faktura Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Smanjen broj fiktivnih faktura	MF, UPC	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	72.000 eura ³²		MF, UC, PU

³¹ Ova izmjena je moguća tek nakon izmjena drugih zakona, poput Zakona o prekršajima

³² Okvirna dodatna sredstva za 3 godine za zapošljavanje novih službenika za obezbjeđenje pune primjene zakona

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.20. Suzbijanje vanpijačne prodaje, kao i nelegalne prodaje duvanskih proizvoda i smanjenje broja neprijavljenih privremenih prodajnih objekata	Indikator rezultata. Broj naplaćenih kazni Broj zapečaćenih privremenih objekata Broj uklonjenih privremenih objekata Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. Broj naplaćenih kazni povećan za 5% Broj zapečaćenih privremenih objekata smanjen za 7% Broj uklonjenih privremenih objekata umanjen za 9%	UIP, JLS	Prvi kvartal 2024.	IV kvartal 2025.	100.000 eura godišnje	Komunalna policija i njene aktivnosti	JLS i druge nadležne inspekcije
2.21. Veća primjena podsticajnih mjera za domaćinstva za izgradnju objekata u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata	Indikator rezultata. Broj legalno izgrađenih objekata Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj legalno izgrađenih objekata	MPPUDI MF JLS	Drugi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MPPUDI, MF, JLS

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.22. Obezbjedivanje pune primjene odredbi Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata u cilju sprječavanja upotrebe objekata prije upisa u katastar	Indikator rezultata. Broj izdatih zabrana upotrebe objekata koji nemaju dozvolu Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. Broj zabrana upotrebe objekata bez dozvole povećan za 15%	MPPUDI	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MPPUDI
2.23. Unapređenje sistema subvencija za podsticanje registracije taxi prevoza/ prevoza u međugradskom saobraćaju	Indikator rezultata. Broj registrovanih taxi prevoznika Početna vrijednost 2022. 870 u Podgorici Ciljna vrijednost 2026. Broj registrovanih taxi vozila povećan za 20%	MSP MF JLS U saradnji sa udruženjima privrednika	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2026.	Sredstva će biti predviđena godišnjim zakonom o budžetu		MS MF JLS u saradnji sa udruženjima privrednika
2.24. Uvođenje platnih terminala kod taksista, parking servisa i sl.	Indikator rezultata. Uvedeni platni terminali Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj transakcija u platnom prometu	MSP JLS	Prvi kvartal 2026.	Četvrti kvartal 2026.	Sredstva će biti predviđena godišnjim zakonom o budžetu i budžetima JLS		MS JLS

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
2.25. Stvaranje pravnog osnova za direktan pristup poreskog organa podacima u kontroli upotrebe gotovine u plaćanjima od strane preduzeća sa blokiranim računima	Indikator rezultata. Broj kontrola Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. Smanjen broj zloupotreba plaćanja gotovinom u slučaju blokade računa preduzeća	UIP, UPC	Četvrti kvartal 2024.	Prvi kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstva		PU

OC3 – Transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta					
Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost 2026.
Povećan broj zaposlenih	% povećanja broja formalno zaposlenih, godišnje	Monstat	22,9	15 U 2023 (9,27%) ↑	16
Smanjena nezaposlenost	Stopa nezaposlenosti (%)	ZZCG	20,1	17 ↑	16,5
Povećan prihod centralnog budžeta od doprinosa i poreza na dohodak fizičkih lica na nivou opšte države	% rasta prihoda od doprinosa i poreza na dohodak fizičkih lica	MF	-18	2,4 ↑	3,2
Smanjena nezaposlenosti mladih i žena	Stopa neezaposlenosti mladih 15-24 (%)	Monstat, ARS	22,3	20,5	20
	Stopa nezaposlenosti žena, starosti 15+ (%)		12,8	11,7 ↑	11,1

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
3.1. Pojednostavljenje procedura registracije stranaca kojima je odobrena dozvola za privremeni boravak i rad kod organa nadležnog za poslove poreza, izrada objedinjene elektronske prijave radnika naročito stranih državljana, uz pojednostavljenje uslova za izdavanje dozvola za privremni boravak i rad	Indikator rezultata. Broj registrovanih sezonskih radnika Početna vrijednost 2022. Postojanje neregistrovanih sezonskih radnika Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj registrovanih sezonskih radnika za 20%	UPC MUP MRSS u saradnji sa zainteresovanim stranama	Četvrti kvartal 2024.	Drugi kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstva		PU MUP MRZSD u saradnji sa zainteresovanim stranama
3.2. Izmjene pravnog okvira radi stvaranja obaveze poslodavcu da zaposlenog registruje prije početka rada, a ne u roku od 8 dana od dana početka rada	Indikator rezultata. Broj novoprijavljenih radnika Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj novoprijavljenih radnika za 20%	UPC MUP MRSS	Četvrti kvartal 2024.	Drugi kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstva		PU, MUP, MRZSD

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
3.3. Unapređenje regulatornog okvira za nestandardne oblike radnog angažovanja, mapiranje sektora sa najvećom zastupljenošću nestandardnih oblika radnog angažovanja i šeme podrške postepenoj formalizaciji ovih oblika radnog angažovanja (frilenseri, influenceri, online prodaja, njega starih, čuvanje djece).	Indikator rezultata. -Broj registrovanih zaposlenih u okviru nestandardnih oblika radnog angažovanja Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. - Izrađena analiza i unaprijeđen zakonodavni okvir - Povećan broj registrovanih zaposlenih u okviru nestandardnih oblika radnog angažovanja	MER MRSS MF u saradnji sa zainteresovanim stranama	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2024.	15.000 eura		MER, MRZSD, MF u saradnji sa zainteresovanim stranama
3.4. Objedinjavanje i usklađivanje podsticaja za zapošljavanje u privatnom sektoru sa fokusom na zelena radna mjesta, žene i mlade u skladu sa pravilima državne pomoći	Indikator rezultata. Broj korisnika podsticaja za zapošljavanje Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj korisnika podsticaja za zapošljavanje za 10%	MF, MRSS, u saradnji sa zainteresovanim stranama	Četvrti kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2025.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MF, MRZSD, u saradnji sa zainteresovanim stranama

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
3.5. Utvrđivanje Predloga zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom radi usaglašavanja sa novim Zakonom o jedinstvenom tijelu vještačenja, i podrške za zapošljavanje lica sa invaliditetom	Indikator rezultata. Broj novozaposlenih lica sa invaliditetom Početna vrijednost 2022. - 1.727 sa pravom na subvenciju zarade za 2.970 lica sa invaliditetom (muškarci – 1.438; žene – 1.532). - 2.970 zaposlenih lica sa invaliditetom kod poslodavaca koji ostvaruju parvo subvencije zarade Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj novozaposlenih lica sa invaliditetom kod poslodavca sa pravom na subvenciju zarade za 5%	MF, MRSS, u saradnji sa zainteresovanim stranama	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2024.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MF, MRZSD, u saradnji sa zainteresovanim stranama

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
3.6. Kreiranje pravnog okvira za razvoj društvenog preduzetništva kako bi se doprinijelo radnoj aktivaciji osoba sa invaliditetom	Indikator rezultata. Urađena analiza o pravnom okviru za socijalno preduzetništvo u postojećim ili u okviru novog zakonskog rješenja Definisano i implementirano rješenje za pravni okvir za socijalno preduzetništvo Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. Rast broja registrovanih socijalnih preduzetnika/preduzeća	MRSS u saradnji sa zainteresovanim stranama	Treći kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2024.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MRZSD u saradnji sa zainteresovanim stranama
3.7. Razmatranje donošenja Zakona o studentskim zadrugama koji bi studentima omogućio zaključivanje ugovora o praktičnom radu tokom ljetnjih mjeseci i omogućio ostvarivanje ETC kredita	Indikator rezultata. Broj studenata angažovanih na praktičnom radu tokom ljetnjih mjeseci Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj studenata angažovanih na praktičnom radu tokom ljetnjih mjeseci	MPNI u saradnji sa zainteresovanim stranama	Treći kvartal 2024.	Prvi kvartal kvartal 2025.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MPNI u saradnji sa zainteresovanim stranama

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
3.8. Izmjena zakonodavnog okvira za povećanje učešća mladih na tržištu rada kroz implementaciju programa „Garancije za mlade“	Indikator rezultata. Izmijenjen set zakona % rasta broja mladih koji su pristupili programu „Garancije za mlade“ Početna vrijednost 2022. 0 Ciljna vrijednost 2026. Povećano učešće mladih lica koji su pristupili pilot fazi „Garancije za mlade“	MRSS	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2024.	1.524.176,00		MRZSD
3.9. Razmatranje mjera postepenog ograničavanja, privremenog mirovanja i ukidanja prava na MO korisnicima koji su uključeni u AMZ i koji preuzmu neko plaćeno zaposlenje van i tokom sezone, kroz izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti	Indikator rezultata. -Usvojen zakon -broj radno angažovanih korisnika MO Početna vrijednost 2022. Nemogućnost mirovanja prava iz MO tokom sezonskog zaposlenja Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj aktiviranih radno-sposobnih korisnika MO	MRSS	Prvi kvartal 2024.	Drugi kvartal 2024.	7.000 eura		MRZSD

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
3.10. Obezbjedenje pune implementacije Socijalnog kartona radi veće aktivacije na tržištu rada i formalizacije zaposlenosti	Indikator rezultata. Broj korisnika socijalne pomoći Početna vrijednost 2022. 200.000 Ciljna vrijednost 2026. Smanjen broj korisnika socijalne pomoći za 5% zbog radnog angažovanja	MRSS	Kontinuirano	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MRZSD
3.11. Uspostavljanje online aplikacije "Uplaćuje li Vaš poslodavac doprinose?" i servisa Online provjere obrasca M4	Indikator rezultata. - Uspostavljena aplikacija -Broj uplata doprinosa Početna vrijednost 2022. Izrada konceptualne arhitekture i dizajna Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj uplata doprinosa	UPC, MJU	Prvi kvartal 2024	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		PU, MJU

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
3.12. Razvoj novih šema za rad na daljinu, naročito žena i unapređenje poslovnog okruženja za zelenu tranziciju ³³	Indikator rezultata. - Razvijene šeme rada i zakonski i pravni okvir za rad na daljinu -Broj uplata doprinosa Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj uplata doprinosa	MRSS	Prvi kvartal 2025.	Kontinuirano	Potrebna sredstva će biti planirana godišnjim zakonom o budžetu		MRZSD
3.13. Unapređenje saradnje i koordinacije sa socijalnim partnerima	Indikator rezultata. Broj jedinica socijalnog savjeta Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj sjednica socijalnog savjeta sa konkretnim ishodima za podršku većoj formalizaciji zaposlenosti	MRSS, MF	Kontinuirano	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MRZSD, MF

OC4 – Unapređenje elektronskih usluga javne uprave, institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta u smanjenju neformalne ekonomije					
Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost 2026.
Povećana naplata prihoda od PDV-a i akciza	% Povećanja naplate prihoda od akciza i PDV u odnosu na prethodnu godinu	MF	22,7	5,4 	4,6

³³ Podrškom radu na daljinu, uz podršku punoj digitalizaciji, dopriniće se otvaranju novih formalnih mjesta, kao i dekarbonizaciji kroz manju potrošnju goriva, potrošnju papira i sl.

OC4 – Unapređenje elektronskih usluga javne uprave, institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta u smanjenju neformalne ekonomije					
Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2022.	Vrijednost u 2025.	Ciljna vrijednost 2026.
Funkcionalna Komisija za suzbijanje neformalne ekonomije	Broj održanih sastanaka Komisije	MF	-	12 ↑	14
	% realizacije zaključaka Komisije		-	70	85
	% realizacije AP za suzbijanje neformalne ekonomije		-	85	90
	Broj zajedničkih aktivnosti organa koji učestvuju u suzbijanju neformalne ekonomije			7	10
Unaprijeđeni administrativnih kapaciteti u nadzoru nad tržištem	Stepen izvršenja planova inspekcijskog nadzora (% od ukupnog)	UPC UIP		70	75
	% Povećanja broja inspektora			4	3
	% povećanja obuka inspektora			10	10
Smanjen broj prekršaja privrednih subjekata i ovlašćenih lica u privrednom poslovanju	% povećanja podnijetih prekršajnih naloga u poslovanju privrednih subjekata	Privredni sud Sud za prekršaje	-	7 ↑	9

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
4.1. Obezbjedenje pune primjene identifikacionog broja (IB)	Indikator rezultata. Broj subjekata sa IB Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj registrovanih subjekata sa IB	MUP, MJU	Prvi kvartal 2025.	Četvrti kvartal 2025	Nisu potrebna dodatna sredstva		MUP, MJU
4.2. Obezbjedenje punog funkcionisanja sistema elektronskog plaćanja svih fiskaliteta i parafiskaliteta na državnom i lokalnom nivou korišćenjem e-commerce servisa, aplikacija poslovnih banaka ili POS terminala bez odlaska u banku/poštu i podnošenja dokaza o uplati.	Indikator rezultata. Zakonski okvir i sistem plaćanja Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Uspostavljen sistem el.plaćanja	MJU, MF	Prvi kvartal 2025	Četvrti kvartal 2025	Potrebna sredstva će biti planirana godišnjim zakonom o budžetu		MJU, MF

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
4.3. Unapređenje IT sistema za bolju koordinaciju/ povezivanje baza podataka inspekcijskih službi sa nadležnim organima lokalne i državne uprave, CBCG itd, radi brze pretrage i lociranja subjekata nadzora, kao i formiranje jedinstvene kontakt tačke radi optimizacije rada i analize nepoštovanja zakona u dijelu evidencije prihoda preduzeća, neusklađenosti imovinskog stanja fizičkih lica sa formalno evidentiranim prihodima, itd.	Indikator rezultata. Stepen unapređenja koordinacije kroz upotrebu informacionih sistema između više institucija Početna vrijednost 2022. Postojanje više informacionih sistema kod različitih institucija Ciljna vrijednost 2026. Unaprijeđena koordinacija između inspekcija i ostalih organa na državnom i lokalnom nivou	UIP, UPC, MUP, MJU(u dijelu tehničke podrške) JLS	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2025.	Nisu potrebna dodatna sredstva u 2024.		PU, UC, MJU, JLS
4.4. Uspostavljanje IT softvera u oblasti kontrola online trgovine putem društvenih mreža	Indikator rezultata. IT sistem u UIP-u Početna vrijednost 2022. Nema IT sistema za kontrolu online trgovine Ciljna vrijednost 2026. - Uspostavljen IT sistem u UIP-u -Poboljšana kontrola online trgovine putem društvenih mreža	UIP	Treći kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2025.	50.000 eura		MER MJU (nadogradnja softvera)

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
4.5. Zapošljavanje i obuka inspektora u smislu primjene ZUP-a, ZIN-a i ZOP-a i materijalnih zakona i propisa poput Zakona o autorskim i srodnim pravima	Indikator rezultata. - Broj obučениh inspektora za punu primjenu ZUP-a, ZIN-a i ZOP-a, već i materijalnih zakona i propisa - Broj potvrđenih rješenja inspektora Početna vrijednost 2022. Nedovoljan broj potvrđenih rješenja inspekcija u sudskim postupcima Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj obučениh inspektora Povećan broj potvrđenih rješenja za 6%	MER, MF, MTEORRS, MRSS, MPŠV, UIP, UPC	Drugi kvartal 2024.	Kontinuirano	180.000 ³⁴ eura za period 2024-2026.		MER, MJU, MF, MT, MRZSD, MPŠV i ostala ministarstva

³⁴ Procjena je napravljena na osnovu godišnjih bruto zarada za zaposlene nove inspektore

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna intitucija
4.6. Uvođenje dana otvorenih vrata inspekcija radi razmjene informacija sa zainteresovanim stranama	Indikator rezultata. Uvođenje dana otvorenih vrata inspekcijskih službi Početna vrijednost 2022. Nepostojanje dana otvorenih vrata kod inspekcijskih organa Ciljna vrijednost 2026. Unaprijeđena komunikacija sa privrednicima i smanjen broj prekršaja za 5%	UIP, UCP, inspekcijske službe u resornim ministarstvima i JLS	Drugi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstava		PU, inspekcijske službe u resornim ministarstvima i JLS

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
4.7. Formiranje Komisije za suzbijanje neformalne ekonomije u okviru Ministarstva finansija i sekretarijata Komisije koji će biti smješten u Direktortu za ekonomski i finansijski sistem, MF	Indikator rezultata. Formirna Komisija za suzbijanje neformalne ekonomije Formiran sekretarijat Komisije za suzbijanje neformalne ekonomije u okviru MF Početna vrijednost 2022. Nepostojanje Komisije i Sekretarijata Ciljna vrijednost 2026. Funkcionalan sekretarijat kao podrška radu Komisije	MF	Drugi kvartal 2024.	Prvi kvartal kvartal 2025.	180.000 za period 2024-2026. ³⁵		MF

³⁵ Procjena je napravljena kao trošak angažovanja novih službenika za rad Komsije i Sekretarijata

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
4.8. Uvođenje sistema dodjeljivanja bodova privrednim subjektima koji uredno izmiruju obaveze i nisu sankcionisani prilikom poreskih kontrola, kako bi pored minimalnog broja dana povraćaja PDV-a imali određene benefite poput skraćanja vremena čekanja na kontrolu i izradu izvještaja poreskog inspektora radi povraćaja PDV-a.	Indikator rezultata. Sistem bodovanja kao nagrađivanja subjekata koji nisu sankcionisani prilikom inspekcijskih kontrola Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Uveden sistem bodovanja kao nagrađivanja subjekata koji nisu sankcionisani prilikom inspekcijskih kontrola	UPC, UIP	Drugi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstava		UC, PU
4.9. Uključivanje odredbi Zakona o javnim nabavkama kojima se uređuju posljedice po naručioce kod sprovođenja jednostavnih nabavki	Indikator rezultata. Izmijenjen zakon Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Unaprijeđen sistem jednostavnih nabavki	MF	Prvi kvartal 2025.	Treći kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstava		MF

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
4.10. Sprovođenje analize usklađivanja kaznenih odredbi (novčanih kazni, zabrane poslovanja i prekršajnih pravila) i diskrecionih prava inspekcija u kontekstu smanjenja neformalne ekonomije	Indikator rezultata. Pripremljena analiza o diskrecionim pravima inpektora i usklađivanju kaznenih odredbi u materijalnim zakonima Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Usklađene kaznene odredbe između inspekcija	MF, MJU, MER, MRSS, MPŠV, UIP, UPC	Drugi kvartal 2024.	Prvi kvartal 2025.	25.000 eura		MER, MJU
4.11. Izmjene Zakona o unutrašnjoj trgovini, Zakona o turizmu, Zakona o poštanskim uslugama, Zakon o prekršajima u dijelu kaznenih odredbi za fizička lica i proširenja nadležnosti inspekcija, radi sprječavanja nelegalnog poslovanja	Indikator rezultata. Kaznene odredbe za sprječavanje nelegalnog poslovanja Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Usklađene kaznene odredbe radi sprječavanja nelegalnog poslovanja	MER, MTEORRS, MJU, MF, UIP, UPC	Drugi kvartal 2024.	Drugi kvartal 2025.	Nisu potrebna dodatna sredstva		MER, MT, MP, MJU

OC5 - Smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije					
Učinak	Indikator učinka (outcome indicator)	Izvor verifikacije	Početna vrijednost 2023.	Vrijednost u 2025.	Ciljana vrijednost uu 2026.
Poboljšana informisanost javnosti o negativnim efektima neformalne ekonomije	% povećanja broja sprovedenih kampanja u jednoj godini	UPC UIP	- ↑	30	25
Funkcionalan sistem za elektronsko plaćanje administrativnih taksi i svih javnih nameta	% javnih nameta plaćenih elektronskim putem	MJU MF	- ↑	25	40
Povećan stepen bezgotovinskog plaćanja	% povećanja transakcija na postterminalima	CBCG Udruženje banaka	- ↑	4	2

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
5.1. Izrada i usvajanje Komunikacione strategije za smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije i procedura komunikacije sa zainteresovanom javnošću.	Indikator rezultata. Komunikaciona strategija i procedura komunikacije sa zainteresovanom javnošću Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. -Implementirana Komunikaciona strategija -Poboljšana komunikacija sa zainteresovanom javnošću o važnosti društvene neprihvatljivosti neformalne ekonomije	MF i ostala ministarstva, UIP, UPC, JLS	Četvrti kvartal 2024.	Drugi kvartal 2025.	20.000 eura		MF i ostala ministarstva, PU, UC, JLS u saradnji sa udruženjima privrednika

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
5.2. Izrada i promocija analize o efektima smanjenja poreskog opterećenja rada i dodijeljenih programa subvencija na registrovanje novih biznisa/odnosno prelazak u formalnu ekonomiju	Indikator rezultata. Priprema analize Početna vrijednost 2022. Nepostojanje analize o efektima smanjenja poreskog opterećenja rada i programa podsticanja preduzetništva na smanjenje neformalne ekonomije Ciljna vrijednost 2026. - Izrađena analiza -Veća svijest građana i privrednika o nedostacima neformalne ekonomije i prednostima registrovanja biznisa	MF, MER	Drugi kvartal 2024.	Prvi kvartal 2025.	15.000 eura		MF u saradnji sa MER, PU, ZZZCG, Monstat

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
5.3. Organizovanje foruma, konferencija, okruglih stolova i sl. o najboljim praksama unapređenja poslovnog ambijenta i načinima borbe protiv neformalne ekonomije u zemlji, regionu i u EU	Indikator rezultata. Broj konferencija i ostalih događaja o najboljim praksama borbe protiv neformalne ekonomije Početna vrijednost 2022. Ciljna vrijednost 2026. - Povećan broj konferencija i ostalih događaja za povećanje svijesti o smanjenju neformalne ekonomije - Veća svijest građana i privrednika o nedostacima neformalne ekonomije i prednostima registrovanja biznisa	Udruženja privrednika	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	Sredstva će biti opredijeljena godišnjim budžetima udruženja privrednika		Udruženja privrednika

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
5.4. Organizovanje TV emisija/programa o pravima potrošača i opasnostima učešća u neformalnoj ekonomiji	Indikator rezultata. Boj organizovanih TV emisija Vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. - Povećan broj emisija TV emisija/programa o pravima potrošača i opasnostima učešća u neformalnoj ekonomiji -Povećana svijest građana o negativnim stranama neformalne ekonomije za potrošače	MF, UIP, MERT, Udruženja privrednika i predstavnici sindikata	Treći kvartal 2024.	Kontinuirano	10.000 eura		MF, PU, MER, udruženja privrednika i predstavnici sindikata
5.5. Informativne kompanje o raspoloživim aplikacijama koje građani mogu koristiti za provjeru akciznih markica na akciznim proizvodima, QR koda kod izdatih fiskalnih računa i sl.	Indikator rezultata. Broj informativnih kampanja Vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. -Povećan broj informativnih kampanja za podizanje svijesti građana o negativnim stranama neformalne ekonomije za potrošače	MF, UPC, UIP, MERT, u saradnji sa zainteresovanim stranama	Drugi kvartal 2024.	Kontinuirano	Sredstva će biti opredijeljena godišnjim budžetima		MF, PU, MER, udruženja privrednika i predstavnici sindikata

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
5.6. Izrada promo-materijala i brošura za promotivnu kampanju jačanja svijesti o prednostima bezgotovinskog plaćanja kao i edukativne kampanje o rizicima prevara pri upotrebi platnih kartica	Indikator rezultata. Pripremljeni promo-materijali i brošure za promotivnu kampanju o prednostima bezgotovinskog plaćanja Sprovedena edukativna kampanja Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj korisnika bezgotovinskog plaćanja za 5%	MF, JLS, CBCG	Četvrti kvartal 2024.	Drugi kvartal 2025.	10.000 eura godišnje		MF, JLS, CBCG
5.7. Uvođenje podsticajnih mjera za MSP za povećanje obima bezgotovinskog plaćanja (subvencioniranje instaliranja POS terminala i MSP sa visokim rizikom učešća u neformalnoj ekonomiji, uvođenje popusta na bezgotovinska plaćanja, cash back, smanjenje provizija u saradnji sa poslovnim bankama...)	Indikator rezultata. % rasta broja podsticajnih mjera za povećanje bezgotovinskog plaćanja Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj podsticajnih mjera za uvođenje bezgotovinskog plaćanja za 5%	Udruženja privrednika/banaka	Drugi kvartal 2025.	Četvrti kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstva iz budžeta		Udruženja privrednika/banaka

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
5.8. Stimulisanje plaćanja karticom preko post-terminala ili e-banking kroz minimiziranje naknade za korišćenje ovih usluga u saradnji sa poslovnim bankama	Indikator rezultata. Naknade banaka kao podsticajne mjere za veći broj bezgotovniških plaćanja Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. Povećan broj transakcija korišćenjem kartice ili e-bankinga	CBCG, u saradnji sa udruženjima privrednika	Prvi kvartal 2025.	Četvrti kvartal 2026.	Nisu potrebna dodatna sredstva iz budžeta		CBCG, u saradnji sa udruženjima privrednika
5.9. Uvođenje nacionalnog sistema za instant plaćanja i povezivanje na TIPS	Indikator rezultata. % digitalnih plaćanja Početna vrijednost 2022. Ne postoji sistem za instant plaćanja Ciljna vrijednost 2026. -Funkcionalan sistem za instant plaćanja -Povećana vrijednost digitalnih plaćanja za 10%	CBCG, u saradnji sa udruženjima privrednika	Prvi kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2026.	5.000.000 eura		CBCG, u saradnji sa udruženjima privrednika

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
5.10. Izrada analize obima sive ekonomije na nivou jedinica lokalne samouprave u cilju povećanja svijesti o njenoj prisutnosti i konsekvencama	Indikator rezultata. Analiza obima sive ekonomije na lokalnom nivou Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. -Izrađena analiza -Povećanje svijesti građana na lokalnom nivou o konsekvencama neformalne ekonomije	MF, MER, JLS, ZO	Treći kvartal 2024.	Treći kvartal 2025.	30.000 eura		MF
5.11. Analiza mogućnosti uvođenja limita na transakcije gotovinom	Indikator rezultata. % povećanja bezgotovinskog plaćanja Početna vrijednost 2022. n/a Ciljna vrijednost 2026. Povećana vrijednost bezgotovinskog plaćanja	MF, CBCG, U saradnji a udruženjima privrednika/banaka	Četvrti kvartal 2024.	Četvrti kvartal 2026.	Procjena potrebnih sredstva će se izvršiti naknadno		MF, CBCG, U saradnji a udruženjima privrednika/banaka

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata (output indicator)	Nadležne institucije	Planirani početak aktivnosti	Rok završetka aktivnosti	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti u 2024-2026.	Novi rok	Nova nadležna institucija
5.12. Promovisanje aktivnosti suzbijanja krivičnih djela iz oblasti utaje poreza i rada na crno	Indikator rezultata. Broj krivičnih prijava Broj zaplijenjenih količina proizvoda iz neformalnih aktivnosti Početna vrijednost 2022. / Ciljna vrijednost 2026. Smanjen broj krivičnih djela iz oblasti utaje poreza i rada na crno za 5%	MUP UP, UIP	Prvi kvartal 2024.	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva		MUP, PU

IV PREPORUKE ZA NAREDNU FAZU SPROVOĐENJA PROGRAMA

Preporuke za nastavak sprovođenja Programa, kreirane su na način da podržavaju realizaciju pet operativnih ciljeva definisanim Programom. Zbog specifičnosti Programa date su opšte i posebne preporuke za svaki OC.

4.1. Opšte preporuke

- Nastaviti sa započetim aktivnostima, i pratiti rokove definisane Programom, (sve nadležne institucije)
- Imajući u vidu da postoje aktivnosti koje su prepoznate Programom i Akcionim planom za eliminisanje biznis barijera Savjeta za konkurentnost (15 aktivnosti), kao i aktivnosti iz Reformske agende, a koje su zajedničke, u 2025. godini fokus bi trebalo biti na tim aktivnostima, (sve nadležne institucije)
- Unaprijediti okvir za praćenje stepena realizacije aktivnosti, (Komisija za praćenje realizacije Programa za suzbijanje neformalne ekonomije)
- Izvršiti izmjenu nadležnih institucija, u skladu sa novom organizacijom Vlade, za određene aktivnosti kako bi se osigurala njihova efikasna i blagovremena realizacija, (Komisija za praćenje realizacije Programa za suzbijanje neformalne ekonomije)
- Preformulisati određene aktivnosti radi preciznijeg definisanja ciljeva i zadataka, kao i poboljšanja mehanizama sprovođenja, (Komisija za praćenje realizacije Programa za suzbijanje neformalne ekonomije)
- Jačanje kapaciteta inspekcijskih službi, (sve nadležne institucije)
- Podsticati bezgotovisna plaćanja, (sve nadležne institucije)
- Nastaviti sa aktivnostima na jačanju „poreskog morala”, (sve nadležne institucije)
- Uvesti nacionalni sistem za instant plaćanja i povezivanje na TIPS, (sve nadležne institucije)
- Redovno izvještavati Savjet za konkurentnost Vlade CG, kao značajne platforme za dijalog privatnog i javnog sektora, o statusu realizacije aktivnosti iz Programa, (sve nadležne institucije)

4.2. Pojedinačne preporuke po OC

Operativni cilj 1. Unapređenje poslovnog ambijenta kroz pojednostavljenje poreske administracije i smanjenje nameta

- Nastaviti sa aktivnostima na identifikovanju i smanjivanju parafiskaliteta kroz ažuriranje Registra nameta, koji sadrži popis nameta na centralnom i lokalnom nivou koje su u obavezi da plaćaju građani/grāđanke i preduzeća, (Ministarstvo regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama)

- Unaprijediti zakonodavni okvir posebno u segmentu Zakona o prekršajima, Krivičnog zakonika, Zakona o inspekcijskom nadzoru u cilju mogućnosti ulaska inspektora u stambene objekte ukoliko postoji sumnja da se u njima sprovode neregistrovane privredne djelatnosti, (Ministarstvo pravde i Ministarstvo javne uprave)
- Nastaviti sa obukama za RIA i implementirati izradu MMSP testova, (Ministarstvo finansija)
- Nastaviti sa aktivnostim na uspostavljanju pune elektronske registracije preduzeća u 2025. godini, (Ministarstvo finansija i Ministarstvo ekonomskog razvoja)
- Sprovesti do kraja i implementirati u punom kapacitetu novi integrisani IT sistema za upravljanje prihodima (IRMS) u skladu sa procedurama Svjetske banke. (Poreska uprava)

Operativni cilj 2. Podrška fer preduzetništvu i tranziciji u formalnu ekonomiju

- Nastaviti sa kreiranjem poslovnog ambijenta koji će dovesti do povećanja broja poslovnih subjekata u Crnoj Gori, posebno onih koje vode žene, (Ministarstvo za ekonomski razvoj)
- Nastaviti sa organizacijom individualnih savjeta za privrednike kroz Mentoring program MER, koji predstavlja sastavni dio Programa za unapređenje konkurentnosti privrede, odnosno Programske linije - vaučeri za žene i mlade, (Ministarstvo za ekonomski razvoj)
- Implementirati Program za podsticaj konkurentnosti i Program za razvoj i promociju zanatstva i u 2025. godini, (Ministarstvo za ekonomski razvoj)
- Donijeti i implementirati Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2024. i 2025. godinu (na osnovu Zakona o turizmu i ugostiteljstvu), (Ministarstvo turizma)
- Unaprijediti aktivnosti operativnog tima u okviru Komisije za digitalnu transformaciju Vlade u vezi sa realizacijom projekta „E-visitor“, (Ministarstvo javne uprave)
- Stvarati uslove za povećanje broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstava, (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede)
- Izraditi registar izdavaoca smještaja u 2025. godini, između ostalog i zbog zabrane oglašavanja na nekim ključnim platformama onih koji nisu upisani u registar izdavaoca, (Ministarstvo turizma)
- Pripremiti i donijeti Strategiju razvoja šumarstva za periodom implementacije 2025-2029. godina, (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede)
- Donijeti Zakon o posredovanju u prometu i zakupu nepokretnosti. (Ministarstvo za ekonomski razvoj).

Operativni cilj 3. Transformacija neprijavljenog rada u formalnu zaposlenost sa većim fokusom na mlade, žene i zelena radna mjesta

- Nastaviti sa aktivnim politikama zapošljavanja, posebno žena i mladih
- Donijeti strategiju koja će definisati aktivnosti u domenu socijalnog preduzetništva, (Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga)
- Donijeti Strategiju socijalne i solidarne ekonomije, (Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga)
- Donijeti Zakon o socijalnom preduzetništvu, u 2025. godini, (Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga)

- Nastaviti sa implementacijom programa „Garancije za mlade“ 2024-2026, (Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga)
- Donijeti Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti; (Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografiji)

Operativni cilj 4. Unapređenje elektronskih usluga javne uprave, institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta u smanjenju neformalne ekonomije

- Nastaviti sa započetim aktivnostima inspekcijskih organa i komunalne policije u cilju eliminisanja biznis barijera, (sve nadležne institucije)
- Unaprijediti koordinaciju i povezivanje baza podataka inspekcije sa nadležnim organima lokalne i državne uprave, CBCG i dr, (sve nadležne institucije)
- Nastaviti sa obukama poreskih i carinskih inspektora, (Uprava za ljudske resurse)
- Kreirati posebni programa obuka za inspektore koji rade na poslovima suzbijanja neformalne ekonomije. (Uprava za ljudske resurse)

Operativni cilj 5. Smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije

- Donijeti komunikacionu strategiju društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije. (Ministarstvo finansija)
- Povećati broj aktivnosti koje sprovode organi državne uprave u kampanji protiv neformalne ekonomije, posebno aktivnosti na podizanju svijesti javnosti o potrebi prevencije neformalne ekonomije (kampanje, edukativni programi itd.). (sve nadležne institucije)
- Utvrditi posebne podsticajne mjere za povećanje obima bezgotovinskog plaćanja.³⁶ (sve nadležne institucije)
- Nastaviti sa ažuriranjem Bijele liste u skladu sa definisanim Internim procedurama Poreske uprave. (Poreska uprava).

³⁶ PKCG je 08.12.2023. godine na sjednici Odbora udruženja trgovine organizovala prezentaciju Vodiča za trgovce CBCG - Zakon o međubankarskim naknadama i posebnim pravilima poslovanja u vezi sa platnim karticama. Predstavnici CBCG su tom prilikom posebno istakli da do krajnjih benefita, snižavanja troškova platnih transakcija putem platnih kartica, ne može doći bez pregovaračkih sposobnosti trgovaca prilikom sklapanja ugovora sa bankama. Takođe, naglašeno je da ograničavanjem međubankarskih naknada, primaocima plaćanja odnosno trgovcima se otvara mogućnost da, postavljanjem POS terminala pod povoljnijim uslovima, privuku nove potrošače i tako se bolje pozicioniraju na tržištu. Većim izborom platnih kartica, sa različitim troškovima naknade, podstiče se kreiranje i upotreba jeftinijeg proizvoda, jer trgovci mogu birati platne kartice u zavisnosti od visine troškova koje im stvaraju. Predmetni Zakon ne ograničava trgovačku već međubankarsku naknadu, koja je dio trgovačke naknade, ali je naglasio da ona predstavlja najveći dio trgovačke naknade. Međubankarske naknade se kreću od 0,9 do 2,3% u okviru utrgovačke naknade, dok će novim Zakonom biti ograničene na 0,2% za debitne kartice i 0,3% za kreditne kartice, od iznosa izvršene transakcije. Budući da se trgovačka naknada za prihvatanje različitih brendova i tipova kartica može razlikovati, preporučeno je da trgovac razmotri da li želi da prihvati sve kartice ili samo određene brendove i vrste kartica. Trend monetarne politike je da se smanjuju gotovinska plaćanja i iz godine u godinu povećava se promet putem kartičnog sistema, a time i troškovi pa su trgovci pozvani da iskoriste mogućnosti koje im se pružaju ovim Zakonom, i da budu otvoreni za dalju implementaciju ovog procesa.